

GLAS GORENJSKE

UREJA UREDNIŠKI ODBOR / ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / UREDNIŠTVO IN UPRAVA: KRANJ, SAVSKI BREG 2; TELEFON 475; TEK. RAČ. PRI NB KRANJ-OKOLICA STEV. 624-T-177 / IZHAJA VSAKO SOBOTO / LETNA NAROČNINA 400 DIN, POLLETNA 200 DIN, ČETRTLETNA 100 DIN, MESEČNA 35 DIN / POSAMEZNA ŠTEVILKA STANE 10 DIN

Bistvena je družbena funkcija bodoče komune, zato naj bo teritorialni obseg šele njen rezultat

Poročilo predsednika OLO Kranj tovariša MIRANA KOŠMELJA na 21. seji obeh zborov

V četrtek, 30. septembra, je bila v Kranju 21. skupna seja obeh zborov Okrajnega ljudskega odbora. Na zasedanju so odborniki razpravljali, kot smo že poročali, o formiranju komun na Gorenjskem. Na zasedanju imel referat o problematiki v zvezi s formiranjem komun predsednik OLO Kranj tovariš Miran Košmelj. Njegov referat objavljamo v celoti.

Tovariši ljudski odborniki! je podana predvsem že vsled tega, ker predstavljajo komune že dobro leto predmet izredno živahnih javnih razpravljanj na najrazličnejših forumih, predvsem političnih in kar je zlasti opaziti, tudi v dnevnem časopisu. Prav je, da se zato tega vprašanja loti tudi Ljudski odbor okraja, še predvsem pa zato, ker vse kaže, da obstoje že dokaj zreli pogoji, da stopimo na poti graditve družbenega upravljanja korak naprej. Pa tudi sicer je skrajni čas postaviti to vprašanje pred ta forum, ker obstoji na terenu cela vrsta nejasnih vprašanj, čisto tudi izkrivljanj, ki zahtevajo odgovora. Razen tega pa so se tudi naši sosednji okraj prišli resno pripravljati na te spremembe. Kakor lahko vidite v časopisu, je pred dvema dnevnoma zasedal tudi Okrajni ljud-

ski odbor Radovljica in zavzel določena stališča.

Govoriti danes o komunah je mnogo olajšano spričo tega, da so teoretična vprašanja razčiščena, temu vzporedno pa obstoji že prilično lepa kopica konkretno obdelanega gradiva, ki že kaže na zunanjo podobo in notranje odnose v bodoči komuni, kakršno si vsaj za začetek lahko predstavljamo kot izvedljivo v praksi. Nekateri tovariši, zlasti iz pravne službe, so v zadnjih nekaj mesecih intenzivno obravnavali teoretična stališča in jim skušali — ustrezno sedanjim pogojem, dati praktično vsebinsko in pravno utemeljitev v osnutku statuta okraja in komune. Spričo tega, kot sem že rekel, bom imel danes olajšano delo, dolžnost pa mi je povezati vsa ta vprašanja v celoto, preko katere bi mogli čim bolj konkretno pokazati na tiste naloge, ki jih moramo najprej rešiti, če želimo kreniti dalje. Zato bom seveda skušal biti hrati načeln in čim bolj konkretno, razprava pa bo sama lahko najbolje osvetlila tehtnost posameznih ugotovitev in stališč.

kratskim težnjam in pojavom, ki so kot dediščina starega kapitalističnega sistema in še po vojni nujnih administrativnih mer zavirali polet socialističnih sil. Danes lahko ugotovljamo, da so okraj odigrali v smislu krepitve družbenega upravljanja in razvijanja socialističnih ekonomskih odnosov že tolikšno vlogo, da nastaja vprašanje, če so v taki obliki in taki vsebini še potrebni. Nam se že v praksi iz dneva v dan kažejo na samih naših zasedanjih nujne zahteve po prepuščanju cele vrste vprašanj, zlasti ekonomskih, nižjim organom, to je občinam, ker sile življenja in tempo gospodarskega razvoja zahtevajo hitreje in bolj življenjske ukrepe. Če ob tem človek pogleda n. pr. samo še prenatrpanost dnevnih redov naših zasedanj in celo vrsto obremenitev zlasti našega sveta za gospodarstvo, potem zahtevajo ta vprašanja že sama po sebi praktičnejšo rešitev. Ta vprašanja so toliko številnejša in problematično večja, čim bolj je posamezni okraj razvit in čim večji gospodarski potencial je v posameznih občinah.

Smo torej v dobi, ko je razvoj proizvodnih sil v pogojih novih proizvodnih odnosov dosegel tako stopnjo, da sile socializma v razvitejših občinah, okrajih in predelih zahtevajo nov način reševanja posameznih zadev s področja gospodarstva in družb. upravljanja. Razvoj dogodkov čedalje bolj zahteva za odločanje o posameznih vprašanjih širši krog ljudi, njih neposrednejšo bližino. To pa zahteva nadaljnje razvijanje oblik in vsebine socialistične demokracije, oblik, ki bodo resnično ustrezale objektivnim in subjektivnim pogojem nadaljnje graditve socializma. Tov. Kardelj je v svojem referatu na III. Plenumu CK ZKJ teoretično to sijajno opisal, ko pravi:

»Zveza komunistov je na svojo zastavo zapisala geslo socialistične demokracije. Vselej smo trdili, da ni socializma brez demokracije. Prav tako pa moramo vztrajati na svojem stališču, ki je znanstveno in politično edino pravilno, da namreč morajo oblike socialistične demokracije organsko zrasti iz socialističnih družbenih odnosov. In ker socialistični družbeni odnosi pomenijo odmiranje razredne družbe sploh, kar pomeni končno tudi odpravo vsake oblasti sploh, tedaj je tudi smer razvoja socialistične demokracije nedvomno lahko samo ena: Takšna, ki bo omogočila v s a k e m u d r ž a v l j a n u, da bo sam neposredno udeležen pri reševanju vseh družbenih problemov, tako da nihče ne bo čutil potrebe, da bi se postavil v vrsto za katerimikoli ljudmi ali strankami, in tako, da nihče ne bo čutil potrebe, da bi se prepiral zaradi oblasti.« (Komunist št. 1-2/54, stran 31).

Tu je v bistvu teoretično izhodišče za bodočo komunalno skupnost. Tu je pravzaprav preprosto nakazana pot do prave komune.

Ce govorimo o komunah, ne gre torej tu za noben dekret. Gre za proces, ki ga šele začnemo, za dolgotrajen proces, ki je in bo tudi v bodoče odvisen od tempa razvoja proizvodnih sil in materialne izgradnje, odvisen pa tudi od ljudi in njih razumevanja za naloge komune in njenih organov. Gre torej za vprašanje, kako v danih objektivnih in seveda

Pogled na Kranj

tudi subjektivnih prilikah krepiti našo občino tako, da bo po svoji vsebini resnično začela predstavljati komunalno skupnost.

In če se vprašamo, kaj je komuna, lahko mirno uporabimo izraz »občina«, sicer ne v dosedanjem vsebinskem smislu besede, temveč občina kot skupnost občanov nekega področja. Tudi ne bi bil bil vsebinsko napačen izraz »temeljna krajevna skupnost«, ker gre tu dejansko za osnovno družbeno celico, na kateri bo slonela socialistična družba in iz katere bo izhajala celotna državna, družbena in politična nadstavba. Ni torej važno ime, važno je izhodišče in nova vsebina.

Komuna pa ne sme in ne more postati izločen organizem, ne more postati neka nova država v državi; ona je njena osnovna celica, preko katere bo vsa naša družba utrjevala nove in nove socialistične pozicije, zajejala iz dneva v dan širši krog državljanov v celotnem sistemu družbenega upravljanja in tako postala nova

gibalna sila v dolgotrajnem procesu na poti k brezrazredni družbi. V pogojih, ko imamo opravka še z močnimi ostanki razrednega značaja, ko se celotna naša družba razvija pravzaprav v nekih protislovljih med interesi družbene skupnosti in interesi posameznikov, v pogojih, ko imamo zlasti na področju kmetijstva opravka pretežno še z drobnoblagovno privatno proizvodnjo, ki elementarno teži h krepitvi kapitalističnih stremiljenj, v takih pogojih bodo seveda naloge komune razmeroma težke in odgovorne.

S tako koncepcijo razvoja naših občin bo seveda treba vzporedno reševati tudi vprašanje okrajev in njihove nove funkcije. Oni se bodo čedalje bolj razvijali v regulatorni vlogi med razvitimi in nerazvitimi komunami in zagotavljali enoten gospodarski razvoj. Hkrati pa bodo morali krepiti svojo politično-upravno funkcijo in varovati osnovna socialistična načela v skladu s socialistično zakonodajo.

Ali so pri nas dozoreli pogoji za formiranje komun

Rekli smo, da so novi družbeni in proizvodni odnosi, uvedeni z delavskim samoupravljanjem, v podjetjih povzročili silen porast proizvodnih sil. Prav tako smo sami pričr razširjanju družbene samouprave tudi na drugih področjih javnega življenja in hkrati temu, da novi gospodarski sistem že polaga začetne materialne temelje za nove oblike in vsebino socialistične demokracije. Ugotavljali smo, da je sedanjí mehanizem lokalnih upravnih organov, katerih poudarek je bil v zadnji dobi na okrajih, že preveč okorel in že zavira nadaljnjo rast socialističnih sil. Vzporedno s tem se tudi kaže, da umetno ustvarjene administrativne meje okoli naših mest v sedanjih pogojih zavirajo vpliv socialističnih sil na deželno in postajajo čedalje bolj nevezdržne. Pri nas imamo zelo tipičen tak primer v Kranju. Vzemimo samo dejstvo, da dobrih 30% delavcev, ki delajo v kranjskih tovarnah, stanuje na podeželju. Ti delavci pa v večini primerov ne kažejo dovolj aktivnosti in zanimanja za razvoj mesta samega, niti za kraj svojega bivanja, ker jim teritorialno-administrativne meje ne dajejo dovolj možnosti angaziranja v obeh smereh; kajti mesto, kjer oni ustvarjajo dobršen del narodnega dohodka, nima interesa poslušati njihovih

želja za napredek vasi, češ da mu preostajajo komaj za seba pičla sredstva. V okraju pa gledamo problematiko obrobni občin čisto s stališč, ki niso neposredno zrasla iz življenja in potreb, kakršno se razvija na terenu. Taka nezainteresiranost je mnogokrat tudi vzrok, da je teh 30% kranjskih delavcev s podeželja razmeroma najmanj politično aktivna. Take rezultate so nam pokazale tudi zadnje volitve v ljudske odbore, kjer je prav teh ljudi razmeroma malo kandidiralo in bilo še manj voljenih v lokalna predstavniška telesa.

Ko govorimo o razvojni poti okrajev — kot tistih osnovnih družbenih enot, na katerih smo gradili zadnja leta celotno našo ekonomsko politiko in ko govorimo o pogojih ustvarjanja komun, je treba imeti še nekaj pred očmi. Vse dosedanje občine in tudi okraj so po svojem nastanku in dosedanji razvojni poti in bistvu še vedno administrativno teritorialne tvorbe, preko katerih smo v državnem merilu izvajali politiko izgradnje materialne osnove za socializem. Čimdalje nazaj pogledamo, tem večji je njihov teritorialno-administrativni značaj, preko katerega je državna oblast vodila dosedanje politiko. V takih pogojih so seveda — vi se sami dobro spoznate — (Nadaljevanje na 2. str.)

Komuna in njena družbena funkcija

Predno bi govoril o sami vsebini bodoče komune, je morda drav, da za lažje razumevanje vsaj kratko spregovorim o izvoru te besede. Izraz komuna je latinskega izvora in pomeni v svojem prvotnem smislu lokalno skupnost. Prevedeno v naš jezik odgovarja izrazu »komuna« beseda »občina«. Izraz »komuna« se je uveljavil v srednjem veku, ko so si ta naziv nadela samoupravna srednjeveška mesta kot upravno-teritorialne enote. V tem smislu se je izraz »komuna« ohranil skozi vse družbene formacije. Še danes uporabljajo romanski jeziki za »občino« naziv »komuna«.

Ko v pogojih socialistične graditve govorimo o komunah, je razumljivo, da gre tu za povsem novo vsebino tega pojma in dejansko tudi za novo družbeno enoto.

Ce hočemo opredeliti družbeno funkcijo bodoče komune, je potrebno imeti pred očmi naš družbeni sistem kot celoto. Izhajajoč iz te celote pa moramo

oceniti, katera je tista družbena celica, na katero se mora socialistična družba na določeni stopnji svojega razvoja naslanjati. Od stopnje tega razvoja in dosežene zavesti množice so odvisne tudi oblike demokracije.

V tem razvoju pomenita pri nas nedvomno največji revolucionarni in kvalitetni skok uvedba delavskega samoupravljanja v podjetjih in izvedena decentralizacija oblasti.

Z uvedbo delavskega samoupravljanja v podjetjih smo v osnovi menjali obstoječe proizvodne odnose. Tak kvalitetni skok je seveda pri nas omogočil visok porast proizvodnih sil, dosežen v dobi petletnega plana in vzporedno dosežena zavest delovnih ljudi. Ta sprememba v proizvodnih odnosih je razmeroma hitro rodila celo vrsto rezultatov. Družbena lastnina proizvodnih sredstev je postala živa stvarnost, delovni kolektivi so s sproščeno iniciativno začeli ustvarjati iz dneva v dan boljše kvaliteto in večjo izbiro

proizvodov, proizvodne kapacitete so se hitreje dvignile itd. Neposredni proizvajalci tudi že razpolagajo z delom doseženega viška dela in sami odločajo o njegovi razdelitvi, kar predvsem karakterizira v osnovi spremenjene proizvodne odnose.

Novi gospodarski sistem kot logična posledica vseh sprememb pa daje tudi že materialno podlago za novo vsebino socialistične demokracije. Danes že lahko govorimo o tem, da so naši delavski sveti svoj zrelostni izpit položili in da so se razblinile v prah vse iluzije sovražnik prerokov, ki so napovedovali skorajšen polom našega gospodarstva in družbenega sistema.

Analogne spremembe so dobile svoj odraz tudi na drugih področjih našega življenja. Njih rezultat je možno najbolje oceniti skozi že dosežene oblike demokracije na najrazličnejših področjih; družbeno upravljanje se je preneslo in začelo uveljavljati v cel vrsti organov, katerih funkcije so opravljali dotlej še državni organi: v raznih gospodarskih združenjih, v svetih za gospodarstvo, prosveto, socialno politiko, zdravstvo, dalje v sistemu in funkcijah predstavnih teles od zvezne skupščine preko vseh ostalih do občinskih ljudskih odborov.

Pred dobrimi dvema leti izvedena decentralizacija oblasti je bila izvedena v takem obsegu, da so se skoraj vsa praktična vprašanja družbenega življenja pričela reševati v nižjih demokratičnih organih, predvsem v okrajih. Okraj so zlasti z zbori proizvajalcev — preko katerih je zagotovljena vodilna vloga delavskega razreda v našem gospodarskem sistemu — postali odločujoč in izredno vpliven ekonomski, organizacijski in politični činitelj. Minulo obdobje dveh let pomeni pravcati živi boj za uveljavljanje in razvijanje tega demokratičnega mehanizma proti vsem biro-

Bohinjsko jezero

Komuna je oblika socialistične demokracije, ki bo organsko zrastle iz socialističnih družbenih odnosov

(Nadaljevanje s 1. str.)
 minjate — do pred dobrimi dvema leti n. pr. proračuni okrajev predstavljali zgolj administrativni akt, z določenimi proračunskimi kvotami od zgoraj navzdol, z določenimi investicijami itd., okraj pa na te stvari do takrat niso imeli posebne vpliva. Danes je položaj v okrajih že docela drugačen, dosti — ponekod pa nič — se pa ni spremenil v občinah, z izjemo tistih mestnih občin, ki so dobile posebne pravice. Toda v tem času so se z ekonomskim napredkom stvari začele bistveno spreminjati. Kjerkoli mesta že igrajo določeno gospodarsko vlogo in kjer koll nastajajo novi industrijski centri, se vprašanje takega odnosa do občin ostrije postavlja od spodaj navzgor. Razvijajoča se industrijska in druga dejavnost je marsikje docela spremenila socialno strukturo, gospodarski razvoj pa je ustvaril in še ustvarja nova gravitacijska področja, ne menec se za upravno teritorialno razdelitev. V prej zaostalih in revnih predelih se z ekonomsko rastjo ustvarjajo novi odnosi in nove družbene enote. Meje starih občin trga življenje samo povsod, kjer ugotavljamo določen gospodarski razvoj.

Zdaj se postavlja samo vprašanje izhoda. Pokazali smo že, da je bil dosednji mehanizem družbenega upravljanja, gledan skozi prizmo razvoja in utrjevanja dosedanjih okrajev, v bistvu prvi korak v smeri ustvarjanja komun in tudi nosilec tega razvoja. V teku razprave smo tudi pokazali, da je nov izhod v občinah. Toda občin z dosedanjim vsebino ne potrebujemo več, ker so tudi one svojo dosedanje funkcije opravile in v dosednji obliki preživele. Povsod, pa tudi tam, kjer še ni pogojev za formiranje razvite občine — komune, bomo morali iskati novo vsebino njihovega dela, če hočemo naprej. V bistvu gre torej povsod za isti in enoten proces, čeprav še ne

za enoten postopek. Naša bodoča občina — komuna, dobiva z doseženimi rezultati delavskega samoupravljanja nov smisel in novo vsebino. Dati ji bo treba še ekonomsko osnovo, da bo lahko postajala čedalje bolj komunalna, t. j. krajevna skupnost v okviru splošnega jugoslovanskega socialističnega razvoja. Komuna bo tudi razporejala tisti višek ustvarjenega dela, ki ga ji bo socialistična skupnost pa zagotoviti splošnih potreb prepuščala. Zato bo tudi edinole v komuni lahko izražena resnična ljudska samouprava; zato pa ji bo moral okraj prepustiti vse tiste posle, ki karakterizirajo neposredni

odnos do državljanov in gospodarskih organizacij. Kaj nas po vsem tem vodi k zaključku, da smo zreli za tak prehod. Ze samo dejstvo, da imamo v okraju tri naravna gospodarsko močna središča z izredno povezanostjo svoje bližnje ali oddaljene okolice, samo po sebi zgovorno priča o objektivnosti teh zahtev. Ta središča so že doslej imela status mest s samostojnimi pravicami in so svojo najtežjo preizkušnjo v pogledu vodenja samostojne politike že prestala. Pa še drugi podatki karakterizirajo objektivno dozorele pogoje v našem okraju, kar se kaže v naslednjem:

Občina	Število prebival. 1953	Soc. struktura preb. 1953			Število gospodar. organiz.
		delavci v %	ostali v %	kmetije v %	
Kranj	17.753	72,4	23,2	4,4	91
Tržič	10.169	70,1	17,3	12,6	45
Škofja Loka	8.741	32,0	32,0	13,0	57
Besnica	1.140	38,0	14,2	47,8	3
Cerklje	4.828	29,2	13,4	57,4	14
Gorenja vas	3.138	27,5	19,1	53,4	10
Goriče	1.660	34,7	34,7	30,6	4
Jezerško	826	59,3	21,4	19,3	8
Mavčiče	1.160	45,0	10,0	45,0	2
Naklo	2.959	56,3	15,2	28,7	7
Poljane	2.468	25,4	12,4	62,2	7
Preddvor	2.427	44,7	26,6	28,7	9
Predoslje	2.488	61,3	12,1	26,6	8
Selca	2.208	32,3	14,1	53,6	6
Smlednik	1.912	53,2	14,6	32,2	8
Sovođenj	1.021	19,3	19,1	61,6	1
Senčur	4.012	50,1	13,1	36,8	9
Zali log	1.437	33,3	19,9	46,8	6
Zminec	1.071	25,9	14,7	59,4	2
Zabnica	2.712	50,2	16,5	33,3	4
Železniki	2.598	56,4	18,8	24,8	17
Žiri	3.455	54,3	16,7	29,0	13
Skupaj	80.190	54,1	19,8	26,1	331

Gornji pregled socialne strukture v našem okraju kaže v povprečju, zlasti pa v nekaterih razvitejših občinah, na ugodne pogoje za razvoj komunalnih skupnosti. Tudi število gospodarskih organizacij v okraju kaže na smotnost njihove tesnejše in neposrednejše pove-

zave v komunalno skupnost, ki bi lažje spremljala razvoj vsakega posameznega podjetja.

hodka. Z drugimi besedami se (za industrijsko.) Po posamezniku v tem se podedovano zaostajanje kmetijske proizvodnje takole:

Občina	Narodni dohodek v tisočih po prvotnem planu za l. 1954				
	industrija in ostale dejav.	%	Kmetij.	%	skupaj
Kranj	6.377.042	99	52.900	1	6.429.942
Tržič	2.102.346	97	56.300	3	2.158.646
Škofja Loka	614.938	89	74.700	11	689.638
Besnica	3.307	13	22.400	87	25.707
Cerklje	27.546	14	166.100	84	193.646
Gorenja vas	35.393	44	45.300	56	80.693
Goriče	4.316	12	33.100	88	37.416
Jezerško	12.686	72	4.900	28	17.586
Mavčiče	2.100	5	42.500	95	44.600
Naklo	45.798	55	36.800	45	82.598
Poljane	8.793	17	43.700	83	52.493
Preddvor	41.928	55	34.500	45	76.428
Predoslje	77.078	60	50.600	40	127.678
Selca	9.915	16	52.900	84	62.815
Smlednik	5.501	11	46.000	69	51.501
Sovođenj	1.200	6	18.400	94	19.600
Senčur	14.911	12	106.900	88	121.811
Zali log	2.268	11	18.400	89	20.668
Zminec	15.417	39	24.100	61	39.517
Zabnica	4.999	7	66.200	93	71.199
Železniki	171.519	90	19.500	10	191.019
Žiri	134.947	73	50.600	27	185.547
Skupaj	9.713.948	90	1.066.800	10	10.780.748

S socialno strukturo je zanimiva še primerjava strukture narodnega dohodka. Iz te izhaja, da v okraju ustvarja 26% kmetijskih proizvajalcev komaj 10% narodnega dohodka, in nasprotno 74% delavcev in ostalih poklicev 90% narodnega dohodka. Čimbolj z razvojem industrije spreminjamo socialno strukturo in prid delavstva v mestih in čimbolj se več naravni prirastek ljudi, tembolj terja nastajajoča situacija hitrih korakov v smeri preobrazbe kmetijstva. Gre tu za objektivne zahteve — za več hrane, pa tudi za socialistično preobrazbo našega kmetijskega prebival-

stva, pri čemer lahko delavski razred s svojo socialistično miselnostjo veliko pripomore h krepitevi socialističnih postojank na vasi. Ze sedaj se kaže, da so umetno ustvarjene administrativne meje ovira pri razširjanju političnih vplivov mesta in okolice in ovira pri odstranjevanju razlik med mestom in vasjo. Če smo branili naša mesta doslej s takimi mejami pred motnjami vaške drobnolastniške miselnosti, ki bi lahko motile rast socialističnih sil v mestu, smo ustrezno tolikemu materialnemu porastu naših sil in ustreznemu porastu socialistične zavesti mestnega prebivalstva danes v položaju, ko teh postojank ni več mogoče zrušiti. Vpliv delavskega razreda v porajajočih se komunalnih skupnostih bo zato največji porok družbenega napredka in razvijanja socialističnih odnosov na vasi.

V pogojih, ko razvijamo kmetijsko proizvodnjo z ekonomskim vzpodbujanjem privatnih proizvajalcev, ni mogoče prezreti tudi zahteve po dobrih vodstvih komun. Obstoj namreč nevarnost da vodstva ne bi zašla in usmerila svoje politike proti množici individualnih proizvajalcev ali pa, kar predstavlja predvsem nevarnost v industrijsko manj razvitih predelih — da ne bi zapadle vplivom pokusov kapitalističnega izkoriščanja tuje delovne sile, kamor sama po sebi teži privatna blagovna proizvodnja. Tovariš Miha Marinko daje našim kadrom poučno napotilo, ko pravi:

»Naša naloga je, da pri vodstvenih kadrih in pri organizacijah Zveze komunistov razvijemo enoten kon-

cept razvoja naše socialistične politike, ki bo lahko odstranjal določene antagonizme med mestom in vasjo ter jih izločeval kot činitele, ki bi negativno vplivali in hromili zdravo socialistično politiko v organih komun. Samo enoten politični koncept in spoznanje, da na temelju socialističnih družbenih odnosov ni in ne more biti nasprotja med mestom in vasjo, lahko zagotovi konstruktiven razvoj komunalnih skupnosti.« (Komunist št. 9-1954, stran 55).

Iz vseh navedenih podatkov in utemeljitev, ki sem jih doslej navedel, že izhajajo objektivne možnosti za vsebinske spremembe v družbenem upravljanju, t. j. v smeri ustanavljanja komun. Zlasti velja to za naša tri mesta, Kranj, Tržič in Škofjo Loko, ki bi s priključitvijo svojega zaledja postala naravni centri in vsestransko zadosti čvrsta jedra za prehod v večje teritorialne krajevne skupnosti in za zdravo rast bodočih komun. Za združevanje teh mest z okolico govore tudi še drugi razlogi. Obstoji n. pr. še cela vrsta panog, v katerih so okoliške občine izključno vezane na ta mesta: vzemimo zdravstvene domove, ki služijo poleg mestnih potreb še vsemu svojemu zaledju, višje gimnazije, gledališča, razne strokovne šole, knjižnice itd. Vse to so primeri, ki zgovorno govore za take teritorialne meje, kakršne ustvarja socialistični razvoj sam in hkrati dokazuje, kako sproščene sile terjajo nov življenjski prostor in večjo osonovno celico.

Pa tudi v nekaterih drugih predelih okraja so ustvarjena že zadosti močna gravitacijska področja, ki bi prišla eventualno v poštev za formiranje samostojnih komun; utemeljenost tega bodo seveda morate pokazati solidne ekonomske analize, pri čemer bo seveda igrala vlogo tudi zrelost ljudi, njihova odločitve in vprašanje ustreznega političnega in strokovnega vodstva. V tem smislu obstoji morda največ pogojev za področje bazenov Cerklje, Selca in Poljanske doline.

Razširjenje družbenega upravljanja postaja opravičljivo naš osrednji problem. Reševanje tega problema izsiljuje doseženi gnotni napredek, ki v novih družbenih proizvodnih odnosih vzgaja sam po sebi nove množice v duhu socialističnega napredka. Storili bi hudo družbeno napako, če bi odmikali reševanje teh vprašanj kjerkoli so že dozorela, čakajoč na vsesplošno dozorele prilike. Naloga subjektivnega faktorja, t. j. najodgovornejših in vodečih ljudi ter predstavniških teles je, poganjati motor socializma naprej in s tem omogočiti njegovim silam premagovanje vsakih ovir, ki se mu na tej poti zoperstavljajo.

Visokogorsko letovišče Jezerško

Nekatera napačna pojmovanja o komunah

Ceprav razprava o komunah še ni zajela zadosti širokega kroga ljudi na terenu, se slišijo tu in tam že razne pripombe in popolnoma napačna tolmačenja. Del teh slabosti je gotovo pripisati dejstvu, da vsaj v našem okraju — z izjemo zadnjega tedna — diskusije o komunah niso usmerjale naše organizacije SZDL z živo besedo. Pa tudi po naših časopisih so se obravnavali problemi le bolj načelno. Naši politični delavci na terenu zaradi tega niso imeli jasnih stališč in točno opredeljenih pojmov, kar je v glavnem osredotočilo razpravo — kolikor je je pač bilo — zgolj na teritorialna vprašanja. To je ena od slabosti, ki bi bila lahko zelo nevarna, ker iz vsega, kar smo povedali, že jasno izhaja, da je bistveno odrediti družbeno funkcijo bodoče komunne, teritorij pa naj bo rezultat tega. Zato je mišljenje, da gre tu za golo in novo teritorialno razdelitev, zgrešeno in kaže na popolno nezumevanje bistva problema bodoče komunne in okraja kot skupnosti komun ter njune družbene vloge. Slišijo se namreč glasovi,

da bo bodoče združevanje okrajev isto kot so bile nekaj oblasti, kar kaže na isto bolezen, na kateri bolehaajo tudi praktičisti. Sam se namenoma danes nočem spuščati podrobneje v vse obstoječe variante glede števila komun in njihovih področij, ker bi bilo napak preudicirati stvari, ki jih bo naše nadaljnje delo moralo šele razčistiti s solidno argumentacijo in strpno diskusijo. Kar je danes treba predvsem naglasiti je to, da bo odločanje o priključevanju in združevanju posameznih teritorijev moralo biti prepuščeno predvsem volivcem samim. Seveda to ne pomeni, da ne bi smeli kazati, opozarjati in voditi ljudi v smeri, ki bo najbolje ustrežala socialističnim smotirni narodnega dohodka.

Dalje nekateri tovariši povsod neodgovorno in površno delajo enostavne zaključke, da obstoje pogoji za ustvarjanje komun v našem okraju samo v primeru treh naših dosedanjih mestnih občin. Tudi velikost teh treh komun bi kar sami radi odredili. Namesto da bi se potrudili izdelati ustrežne in vsestranske ekonomsko-politične

analize ali vsaj pomagali priti do njih, ustvarjajo s takimi stališči že vnaprej nezaupanje pri ljudeh, ki želijo posvetovanja, temeljitega premisleka in pa tudi upoštevanja njihovih želja. Iz analize soc. strukture v okraju, od ekonomskega napredka nekaterih dosedanjih občin in njihovega vpliva na predele izven njih, pa izhaja, da ni zavreči kar vnaprej misli in potrebnega študija teh primerov. Tudi misel, da ustvarjajo komune lahko samo industrijsko razviti predeli, je nevdržna; kako naj si le neki človek predstavlja bodoči razvoj n. pr. Vojvodine in podobnih predelov, kjer bo kmetijska proizvodnja ostala vedno najmočnejše zastopana v strukturi narodnega dohodka.

Slišijo se tu in tam tudi glasovi, da je ustanovitev neke določene komunne možna šele tedaj, kadar bodo objektivni, t. j. materialni pogoji v celoti zagotavljali zadostna sredstva, ki jih komuna potrebuje. Razumljivo je, da bomo imeli različno razvite komune — visoko aktivne in manj razvite; slednjim bo treba pomagati, da se

gospodarsko dvignejo, če hočemo zagotoviti enoten gospodarski napredek. To bo, kakor smo že rekli, ena od glavnih funkcij bodočega okraja, ki bo kot skupnost razvitih in manj razvitih komun imel predvsem v tem svoj smisel. Omenili smo tudi že, da občin v starem smislu ne bomo več potrebovali. Glede majhnih in nerazvitih občin, ki se ne bi mogle ali ne bi hotele priključiti razvitejši komun, bo treba torej najti novo vsebino dela, ki bo po svojem bistvu vsaj začetek istih odnosov kakršni bodo v komunni.

Ponekod prihajajo iz vrst nekaterih kmetov na dan tudi mnenja oziroma neka bojazen, da bo pomenila bodoča komunna propast za kmeta. Celo takih bedarij je bilo nekaj, da je komunna nadaljnja stopnja za bodočo nacionalizacijo zemlje. Tu so vsakršna pojasnjevanja pravzaprav odveč; najvplivnejši ljudje v državi so že zadosti prepričljivo povedali, da je ta

PO REFERATU TOV. MIRANA KOŠMELJA IN PO IZCRPNI OBRAVNAVI OLO, JE TA SOGLASNO UGOTOVIL, DA SO V OKRAJU PODANI DRUŽBENO-POLITIČNI IN EKONOMSKI POGOJI ZA USTANAVLJANJE KOMUN IN SPREJEL NASLEDNJE SKLEPE:

Okrajni ljudski odbor Kranj, ki se je sestal na pobudo nekaterih ljudskih poslancev okraja in plenuma Okrajnega odbora SZDL, na posebno skupno sejo odbornikov obeh zborov, je razpravljal o možnostih in pogojih za ustanavljanje komun v krajskem okraju ter izvolil pripravljalni odbor, ki naj:

1. na osnovi ekonomske-družbene analize okraja in posameznih občin pripravi konkretne predloge za formiranje komun v okraju in za združitev krajskega okraja z radovljiškim okrajem, vse s podrobno dokumentacijo;
2. v sodelovanju s političnimi organizacijami organizira in vodi razpravo o formiranju komun z volivci na zborih volivcev;
3. na podlagi takšnih predpriprav izda predloge potrebnih organizacijsko-pravnih ukrepov, kot so predlogi statutom okraja in občin, poslovnikov in poslovnih pravil; sistematizacijo delovnih mest občin in okraja; predloge za razporeditev kadrov in podobno;
4. pripravi predloge za organizacijo in poslovanje ljudskih odborov novih občin in okraja do novih volitev;
5. prouči in pripravi predloge glede ostalih organizacijsko-tehničnih vprašanj (kot je vprašanje organizacije zbornic in drugih skupnih zavodov ipp., razporeditev imovine, arhiva itd.);
6. pripravi predloge glede nadaljnje veljavnosti obstoječih pravnih predpisov občinskih ljudskih odborov mestnih občin in okrajnega ljudskega odbora;
7. na podlagi vsega tega pripravi predloge za okrajni ljudski odbor, katere naj ta stavi Izvršnemu svetu in Ljudski skupščini LRS glede spremembe obstoječih predpisov kot so Zakon o upravnih razdelitvi in drugi predpisi;
8. poda poročilo in stavi svoje predloge v smislu točk 1-7 v odločitev Okrajnemu ljudskemu odboru najpozneje do 20. oktobra t. l.;
9. deluje v povezavi s podobnim odborom okraja Radovljica;
10. za proučevanje in pripravo posameznih problemov imenuje posebne komisije in odbore;
11. izbere izmed sebe predsednika. Predsednik okrajnega ljudskega odbora določi pripravljalnemu odboru potrebni administrativni aparat.

O teh sklepih se obvesti: Izvršni svet LRS in se mu predlaga:

1. da upošteva pobudo in sklep o formiranju komun v okraju Kranj in o združitvi okraja Kranj in Radovljica v novo okrajno skupnost komun in
2. da izvede potrebne ukrepe v zvezi s formiranjem komun in okrajne skupnosti ter stavi IS LRS ustrežne predloge, tako da bi bila nova ureditev uzakonjena že do sprejetja družbenega plana za leto 1955.

Okrajni ljudski odbor priporoča vsem občinskim ljudskim odborom in ljudskim odborom mestnih občin, da tudi s svoje strani vzpostavijo medsebojne stike zaradi predpriprave organizacijskih, pravnih in kadrovskih ukrepov za ustanovitev bodočih komun.

Okrajni ljudski odbor naroča vsem svojim odbornikom, da se aktivno udeležujejo na terenu in tolmačijo državljanom — na zborih volivcev, utemeljenost ustanovitve komun na Gorenjskem.

Ko govorimo o komuni, si pri tem predstavljamo popolno ljudsko samoupravo

Tovariši ljudski odborniki!
Mislim, da so ugotovitve, na podlagi katerih je prišla grupa odbornikov do zaključka, da je potrebno razviti široko razpravo o pogojih in možnostih formiranja komun, pravilne. V okraju samem so se oblike delavskega in družbenega samoupravljanja razvile do take stopnje, ko postajajo sedanje organizacijske forme pretesne in celo ovira nadaljnemu razvoju ter poglobljanju socialističnih družbenih odnosov. Kaže se jasna potreba, da se organi samoupravljanja še bolj približajo ljudem in samim proizvajal-

sko nakopičen v posameznih centrih, marveč razbit po vsem okraju, daje našemu okraju prednost pred ostalimi ne glede na to, da je isto dejstvo omogočilo, da se je delavsko upravljanje pri nas povsem uveljavilo; da je že preskočilo okvire gospodarskih organizacij in se je že močno uveljavilo tudi na ostalih področjih družbenega udejstvovanja. Relativno močna industrija in tudi relativno močan delavski razred sta hitreje kot kjerkoli ustvarjala materialne in idejne pogoje za polno uveljavljanje družbenega upravljanja. Na osnovi tega materialnega in idejnega dviga, doseženega s polnim uveljavljanjem delavskega samoupravljanja pa so neposredno rasli novi pogoji za formiranje komunalnih skupnosti.

NA 17. SEJI OBEH ZBOROV OLO RADOVLJICA JE GOVORIL O USTANAVLJANJU KOMUN PREDSEDNIK OLO TOV. MILAN KRISTAN. O SEJI SMO POROČALI ŽE V PREJŠNJI REDNI ŠTEVILKI, V DANŠNJI ŠTEVILKI PA OBJAVLJAMO V CELOTI POROČILO TOVARIŠA MILANA KRISTANA.

dar so za to podani materialni pogoji. Kot je bil nadaljnji progresivni razvoj doseženih rezultatov naše ljudske revolucije, ki se je razvijala na osnovi NOB, proti okupatorjem in domačim izdajalcem v okviru protifašistične svetovne vojne možen samo v smeri graditve socializma, tako je tudi danes možen nadaljnji razvoj samo v smeri vedno večjega poglobljanja socialistične demokracije in vedno večjega uveljavljanja ljudske samouprave. Tempo razvoja socialističnih družbenih odnosov je odvisen od razvoja proizvajalnih sil in od zavesti ljudi, ki so spoznali, kaj je ekonomsko nujno in družbeno mogoče in kaj je zaradi rasti in razvoja neizogibno. V našem razvoju po revoluciji so se iz dneva v dan kopičile družbeno-razredne demokratične pridobitve, dokler se v uvedbo in razvoj delavskega in družbenega upravljanja niso nakopičile v takšni meri, da zahtevajo novih kvalitativnih sprememb.

So dokončno odpravljeni kapitalistični vplivi drobnih proizvajalcev. Sistem administrativnega planiranja gospodarstva pa je postal vedno večja ovira nadaljnega razvoja proizvajalnih sil. Zaradi tega se je leta 1951 začel hitrejši proces demokratizacije, ki je bil edina rešitev takratnih nasprotij in edina pot nadaljnega razvoja. Gospodarski razvoj se vedno bolj prepušča delovanju ekonomskih zakonitosti, vodstvo in upravljanje gospodarstva pa postopoma prehaja iz državnih organov na organe delavskega samoupravljanja. Vzporedno s tem tudi nezadržno odpada gospodarska operativna od organov oblasti. Razpolaganje z viškom dela se postopoma prenaša na predstavniška telesa neposrednih proizvajalcev. Ljudskim odborom kot predstavniškim organom ljudske oblasti se daje vedno večji družbeno-ekonomski poudarek. S tem postanejo teritorialno-upravne razdelitve preozke in potrebno je iskati širših področij, v katerih pridejo lahko načela demokratizacije družbenega upravljanja do popolnejšega izraza.

Biser naše Gorenjske — Blejsko jezero z otokom

Ce so v prvih letih bili potrebni številni krajevni odbori za izpolnjevanje in podrobno reševanje gospodarske in družbene problematike, če smo v letu 1945 na teritoriju današnjega Okrajnega odbora imeli 41 krajevnih odborov in v letu 1946 še 30, potem se je zaradi decentralizacije in demokratizacije in zaradi prenosa poslov od centralnih organov in posebnih operativnih gospodarskih direktoriatov na okraj in občine ter neposredno na gospodarske orga-

dobila svoj pravi izraz v Zadrobnosti delitev kot škodljiva. Od 30 odborov smo prešli s komasacijo posameznih občin na 11 tem dobila pravno utemeljenost do tedaj najgloblje kakovostne revolucionarne spremembe, organ delavske samouprave — delavski svet in upravni odbor, ki sta do tedaj poslovala kot posvetovalna organa. Odnose v uveljavljanju splošnega načela demokratizacije in decentralizacije vedno več funkcij v samostojno reševanje. V letu 1950 se iz okraja izloči mesto Jesenice in v letu 1951 mesto Bled, ki dobita na področju lokalnega gospodarstva, turizma, gostinstva, obrtnišva ter komunalnih zadev samostojne pravice. Bistvena kakovostna sprememba, ki je bila nakazana v splošni liniji demokratizacije, v praksi pa uresničena v obstoju začasnih delavskih svetov, je

Dosedanja razprava o komunah je bila marsikdaj nepravilna

Razprava, ki se je razvijala od julija, ko je bila misel o formiranju komun v našem okraju prvič javno izražena na političnem zborovanju na Jelovici, je bila tudi polna slabosti in nerazumevanj. Pri teh diskusijah se je predvsem čutilo idejno nerazumevanje komun. Zaradi tega so se razprave sukale predvsem o teritorialno upravni razdelitvi, številu komun itd. Tako so nekateri nujno menili, da gre za navadno reorganizacijo in komasacijo občin in okrajev. Človek se je nehoti spomnil na izkrivljanje tolmachenj Pariske komune, o katerih je Marks v spisu »Državljanstva vojna v Franciji« podal kritično oceno, kjer pravi:

»Nasprotje med komuno in državno oblastjo so zmotno šteli za pretirano obliko stare borbe proti preveliki centralizaciji« (Zbrana dela — stran 685). Običajna usoda novih zgodovinskih stvaritev je, da jih zmotno štejejo za inačice starejših in celo preživeli oblik družbenega življenja, katerim so nekoliko podobne. Tako so tudi v tej novi komuni, ki razbija sodobno državno oblast, videli nekakšno oživiljanje srednjeveških komun, ki so bile sprva predhodnica te oblasti, a so potem tvorile njeno osnovo. Komunalno ureditve so zmotno šteli za poizkus — zamenjati z zvezo majhnih držav, o kakršnih so sa-

njali Montesquieu in gironisti — tisto enotnost velikih narodov, ki je postala, četudi prvotno nasilno ustvarjena, zdaj vendarle mogoče činitelj v družbeni proizvodnji. »Komuna je ustvarila republiko osnovo za resnično demokratične ustanove. Toda niti »cenena vlada« niti »prava republika« nista bili njen končni cilj. Oboje se je pojavilo mimogrede in samo od sebe. Njena prava skrivnost je v tem: bila je v bistvu vlada delavskega razreda, rezultat boja proizvajalskega proti prisvajalskemu razredu, tista končna odkrita politična oblika, v kateri se je lahko izvršila ekonomska osvoboditev dela.«

Ce si predstavimo našo komunalno kupnost, vidimo, da ta raste iz uspehov in rezultatov naših revolucionarnih pridobitev. »Tu se poraja«, kakor pravi tov. Marinko, »nova družbena skupnost, ki korak za korakom in dan za dnem odpravlja ostanke starega razrednega sveta, ki stano in preživelo nadomešča z novim in s tem utira pot novim družbenim odnosom.« (Marinko na III. kongresu ZK Slovenije).

Gre za vsebinsko reorganizacijo
Velike stvaritve se ne uresničujejo po želji posameznikov ali skupin, temveč takrat, ka-

ko se v prvih povojnih letih, v nasprotju z današnjim stanjem krepila državna oblast, se ta ni krepila z namenom odvzeti pridobitve revolucije temveč zato, da so se ustvarili pogoji bodočih sprememb. Če ne bi v prvih povojnih letih imeli centralizirane oblasti, če ne bi imeli centralistično vodene gospodarstva, ne bi ustvarili pogojev za uveljavljanje delavskega in družbenega upravljanja; če ne bi imeli tega, ne bi imeli pogojev nadaljnje rasti v katerih lahko država omeji svoje funkcije v bistvu na evidenco in kontrolo, ki jo opravlja delavec sami (Lenin, Zbrana dela — str. 267), ne bi imeli pogojev, da »preneha biti ta država politična država« in da se »javne funkcije« spremene iz političnih v preproste administrativne funkcije« (Engelsova polemika z anarhisti, Lenin III. stran 267). Ravnotako ne bi imeli pogojev, da poseganje državne oblasti v družbene odnose postaja od področja do področja odveč in zamre potem samo od sebe, da »vladavne nad osebam prepusti svoje mesto gospodarjenju s stvarmi in sredstvi proizvajalnih procesov.« (Marks).

Gospodarstvo smo postopoma spustili

Uvedba samouprave v gospodarstvu, zmaga decentralizacije in sproščeno delovanje ekonomskih zakonitosti pa je zahtevala nadaljnjih ukrepov demokratizacije dela ljudskih odborov. Novo nastala situacija, nove naloge in nova vloga državnih upravnih organov je zahtevala spremembo Zakona o ljudskih odborih. Aprila 1952 je bil zaradi tega izglasovan v skupščini splošen Zakon o ljudskih odborih, julija 1952 pa republiški Zakon o občinskih ljudskih odborih.

Uvedba samouprave v gospodarstvu, zmaga decentralizacije in sproščeno delovanje ekonomskih zakonov je močno dvignilo interes gospodarskih organizacij in posameznikov za čim hitrejši dvig proizvodnje in čim večjo produktivnost. Lahko ugotovljamo, da se je v tem času močno dvignil fizični obseg proizvodnje, da je narasla storilnost dela, da je obračanje obratnih sredstev hitreje kakor kdajkoli do sedaj, da se proizvodnja hitro prilagaja tržišču, da so podjetja postala solidnejša v rokih dobave itd. Prav tako ugotovljamo, da so razpoložljiva investicijska sredstva okraja in občin smotrneje izkoriščena, da objekti ne ostajajo nedograjeni, da se večja zaposlenost itd. Ugotovljamo, da narodni dohodek nepristano raste, saj kažejo indeksi po letih:

	1952	1953	1954
LRS	100	110	115
FLRJ	100	109	111

S tem se nepristano krepi naša materialna osnova, kar nam omogoča hitrejši tempo poglobljanja socialističnega gospodarstva. Na osnovi izgrajevanja naše bazične industrije raste in se razvija predelovalna industrija. Porast industrije zahteva vedno več novih delavcev, ki prihajajo s kmetov, kar ima za posledico neprestano spremembo socialne strukture prebivalstva v korist industrijskega delavstva in stalno krepitve naprednih političnih sil in njihovega vpliva tudi na vas.

Rast materialnih sil . . .

. . . in socialistične zavesti

Vzporedno z uvajanjem samoupravljanja se je nepristano večala tudi zavest delovnih ljudi. Praksa je pokazala, da so oblike samoupravnih oblik dela same po sebi krepile zavest in da so že danes, a to velja v bodoče še toliko bolj, prava šola socialistične zavesti. Kje naj se bolj kot na praktičnih vprašanjih gospodarjenja in upravljanja preizkuša in istočasno krepi socialistična zavest? Danes, ko ni več družbeno važnejših vprašanj, ki bi se reševala brez predstavniških organov demokracije, zahteva to delo visoko sposobnost. To prido-

bivajo kadri iz dneva v dan. Ob vprašanjih vsakdanje prakse se srečuje socialistična miselnost s težnjami buržoazne demokracije v organih upravljanja. To je danes področje, kjer se vodi bitka proti malomeščanskim buržoaznim tendencam. V organih se danes vodi borba proti filisterstvu, birokratizmu, šovinizmu, partikularizmu, skratka proti vsej buržoazni dejavnosti in sovražnim vplivom. V teh organih se danes bje boj proti izkoriščanju, boj za uveljavitev pravih socialističnih odnosov. Ti organi se danes borijo (Nadaljevanje na 4. str.)

Prehodili smo težko, toda revolucionarno pot

Pot, ki smo jo prehodili, je bila za človeško življenje dolga in težka. Danes, ko stojimo pred pomembnim vprašanjem, je prav, da si jo predočimo.

Naše politično in državno vodstvo je imelo ves čas jasno smer v graditvi socializma. Naša zakonodaja je bila ves čas izraz tistih materialnih in idejnih pogojev, ki so bistveno vplivali na nadaljnji razvoj. V prvem obdobju, t. j. v obdobju borbe proti težavam, s katerimi smo se srečali po končani vojni, posebno pa borba za redno prehrano in preskrbo, za izgradnjo ključnih objektov, borba proti kapitalističnim tendencam v gospodarstvu in skrb za ohranitev državne samostojnosti, so zahtevale izrazito koncentracijo oblasti v rokah državnih organov. To je bila doba tistih državnih in upravnih ukrepov, ki so ustvarili prve pogoje svobode delavskemu razredu, v družbenem pogledu pa osvobodile proizvajalca kot meznega delavca in ga osvobodile kapitalističnega gospodarstva. Doba, v kateri so bili sprejeti revolucionarni ukrepi, s katerimi se je spreminjala osebna lastnina nad proizvajalnimi redstvi v splošno ljudsko premoženje, je zahtevala koncentrirano oblast. To je doba, ki sama po sebi, zaradi odpora bivših izkoriščevalskih sil, zahteva močnih administrativnih ukrepov državnih organov ljudske oblasti, ki delujejo v

imenu delavskega razreda. Zakoni tega obdobja kažejo izrazito obeležje koncentracije oblasti v rokah državnih organov, ki ekonomsko družbeni razvoj vodijo in usmerjajo do potankosti. Kako bi sicer mogli izvesti nacionalizacijo, agrarno reformo, izvajati odkupe in končno organizirati proizvodnjo. Delovanje oblastnih organov je do ločeval splošni zakon o ljudskih odborih iz leta 1946—1949. Toda že v tej dobi, ko državna uprava v imenu delavskega razreda upravlja s proizvajalnimi sredstvi, se opaža močna politična orientacija vključevanja državljanov k sodelovanju.

Z zakonom o zborih volivcev konec leta 1950 pa dobi ta politična orientacija pravne osnove. Zbori volivcev so postali po tem zakonu pristojni obravnavati vse probleme in delo njihovega ljudskega odbora, nadalje so dobili pravne pravice obravnnavati vprašanja iz pristojnosti višjih državnih organov in pravico nadzorstva nad delom ljudskega odbora, njegovega izvršilnega odbora in posameznih odbornikov. Ti zbori volivcev, ki imajo posvetovalni značaj, že dobivajo širok delokrog, iz katerega se vidi posreden vpliv širokih delovnih množic na delo oblastnih organov. Ljudski odbori kot organi oblasti na določenem področju so sicer še tesno vezani na sistem centralizirane državne uredbe, vendar morajo na svojem teritoriju

upoštevati voljo in želje ljudstva. Ljudski odbori morajo predložiti v obravnavanje volivcem vse pomembnejše probleme krajevnega pomena, gospodarske plane, proračune, regulacijske načrte itd. S temi zakoni se že postavlja jasna pravna norma, da ljudski odbori ne odgovarjajo samo navzgor, temveč morajo redno poročati volivcem o svojem delu. Zboru volivcev morajo predložiti v razpravljanje svoje načrte obveznih odkupov, davčnih in drugih obveznosti. Ljudski odbor je holan o sklepih volivcev razpravljati na svojih sejah.

Z zakonom o svetih državljanov in o komisijah državljanov, ki je bil izdan decembra 1950, se razširja možnost široke udeležbe ljudstva v lokalni upravi. Sveti državljanov in komisije državljanov začno delovati na posameznih delovnih področjih in v posameznih upravnih panogah. Res da so to še organi, ki ne morejo samostojno ukrepati, toda že kot posvetovalni organi poverjenikov dajejo z nasveti in predlogi možnost pravičnega razrednega ukrepanja ob istočasni podpori in kontroli ljudstva.

V tem času napreduje naša kapitalna izgradnja, odpravljajo se razlike, nastade zaradi neenakomernega razvoja kapitalizma, gospodarstvo se konsolidira, tržišče se stabilizira, socialistično gospodarstvo pa na tržišču že močno intervenira, tako da

Gre za globoko kvalitetno spremembo v procesu razvoja socializma

(Nadaljevanje s 3. str.)
proti zajedalskim težnjam drobnih blagovnih proizvajalcev, proti tendencam izkoriščanja človeka po človeku, proti izkoriščanju družbe po posameznikih in obratno. V resnici lahko trdimo, da so samoupravni organi šola socializmu in da gre skozi to šolo mnogo ljudi, ki iz dneva v dan pridobivajo in krepijo socialistično zavest in svoje znanje upravljanja.
Ugotavljamo lahko, kako smo korak za korakom ustvarjali pogoje, ki so nas privedli do delavskega in družbenega upravljanja, kako jasne politične cilje je imelo naše politično in državno vodstvo, ki je vedno znalo, v soglasju z razvitostjo materialnih in idejnih sil, ob pravem času napraviti korak dalje k socializmu.
Ugotoviti moramo nadalje, da

so dozoreli pogoji, ko lahko smelo napravimo korak k formiranju komun. Moremo ugotoviti, da ne gre samo za reorganizacijo ljudske oblasti, da ne moremo primerjati današnjih komun s kakršnimikoli obstoječimi oblikami (n. pr. z oblastnimi odbori), da ne gre samo za akt prenosa poslov z okraja na občine, temveč da gre za globoko kvalitetno spremembo v procesu razvijanja socializma, a vendar v logično nadaljevanje procesa socializacije.
Neprestana rast socialističnih odnosov je pripeljala do tolikšnih sprememb, da moramo napraviti korak dalje na organizacijsko upravnem področju, če nečemo zaostati v razvoju socialističnih odnosov.
Današnja stopnja razvoja socialistične demokracije, globoko uveljavljanje družbene sa-

mouprave in močna rast socialistične zavesti nam je ustvarila materialne in idejne pogoje za to, da napravimo korak dalje v razvoju socializma. Uresničevanje komunalnih skupnosti je postalo tako osrednje družbeno politično vprašanje.

To ni poizkus

V dosedanjih razpravah dostikrat slišimo, da gre za nek nov poizkus, da bosta kranjski in radovljiški okraj nekakšna poizkusna kunca tega procesa. Takšna mnenja so seveda izvirala iz nepoznavanja problema ali enostranskega gledanja. Ti tovariši se seveda niso potrudili analizirati obstoječega stanja, na podlagi katerega bi morali nujno zaključiti, da je pri nas stopnja delavskega in družbenega / upravljanja zaradi ugodnih pogojev dozorela do stopnje, ko je treba iti dalje. Tem ljudem ni jasno, da nam daje prednost ustanavljanje komun močno razvita industrija, visok delež industrijskega delavstva v strukturi prebivalstva ter njegova dokaj enakomerna razporeditev. Ne gre torej za nek privilegij, za zahtevano objektiven pogoji.

Iz navedenega sledi, da ne gre za reorganizacijo, za novo teritorialno razdelitev, da ne gre za nekaj nepomembnega, nekaj vsakdanjega, temveč da gre za nov korak, ki je nujnost celotnega dosedanjega razvoja. Nov v toliko, kolikor kaže ta korak kvalitetno spremembo.

Fizični obseg proizvodnje neprestano raste

Dosedanje pridobitve naše revolucije, posebno pa delavsko samoupravljanje, so, pri nas močno sprostile ustvarjalne sile. Iz leta v leto, posebno pa po uvedbi delavskega samoupravljanja, neprestano raste fizični obseg proizvodnje. Če primerjamo nekatere najvažnejše proizvode, dobimo sledečo sliko:

	1952	1953	
Crna metalurgija	železa	94.120	176.322 ton
	surovega jekla	108.616	220.072
	valjanih proizvodov	224.415	253.267
	vlečenih proizvodov	27.664	23.141
Kovinska	fizikturnih artiklov	63,8	67,7
	okovje in pribor	4	11
	elektrode	1.158	1.912
	vzmeti	616	910
	zakovice	439	660
	vijačno blago	1.865	1.820
Kemična	laborator, kem.		11
	drugi kemični	10.526	25.517
Tekstilna	bombažne tkanine	141	151 m ²
	volnene tkanine	2	816 m ²
	nogavice	2,9	578 kom.
	trikotaža in konfek.	0,8	11,1 kom.

Veliko število ljudi, ki jih pritegujemo v upravljanje gospodarstva (1525 v DS in 517 v UO) in državne uprave, vse to je sproščalo ustvarjalne sile. Okraj ima po novih gospodarskih predpisih važne in pomembne

funkcije regulatorja razvoja gospodarstva in vsega družbenega življenja, vse to pa je zahtevalo nove popolnejše oblike samoupravljanja, tako da postajajo obstoječi organizacijsko upravni odnosi dostikrat zav-

ra ne samo gospodarskega razvoja, temveč tudi razvoja družbenih odnosov. Obstoječi pravni okviri družbenega upravljanja so bili v praksi že preozki in so sami po sebi terjali razširitev. Tako so n. pr. v šolstvu že vzpostavljeni šolski odbori. V zdravstvu pa je močno gibanje, ki zahteva vse odločnejša uvajanja družbenega upravljanja zdravstvenih ustanov.

Delavski razred se je v tem procesu neprestano idejno dvigal, istočasno pa je tudi številčno neprestano raste. Ne ustanavljati komun, za katere so danes ustvarjeni pogoji, bi pomenilo capljati na mestu in zavirati razvoj.

Kaj zahteva formiranje komun?

Ce izhajamo iz zahteve, da mora socializem odpraviti nasprotja med mestom in vasjo, se moramo vprašati — kje so vzroki, ki onemogočajo hitrejši razvoj podeželja. Iz prakse lahko vidimo, da so ob novem gospodarskem sistemu, gospodarsko nerazvite občine — predvsem Črnivec — zahtevale spo-

lošno kulturno stanje bili potrebni. Tem občinam se daje vsakoletna dotacija. Na ta način se del viška dela ustvarjenega z delom delavskega razreda ostalih občin preliva preko proračuna v zaostale občine. Zaradi (Nadaljevanje na 6. str.)

jele v močnejšimi občinami. Da pa so nekatere občine kot n. pr. Boh. Srednja vas kljub prizadevnosti in odločnosti tamkajšnjega aktiva le počasi napredovale. Te gospodarsko nerazvite občine ne predstavljajo močnejših socialističnih pozicij in se zaradi tega tam še močno uveljavljajo ostanki klerikalizma, birokratizma in drobne blagovne proizvodnje s svojo spekulantsko miselnostjo. Ce smo do sedaj z dotacijami najbolj zaostalim občinam pomagali pri njihovi graditvi, se je istočasno razkrilo, da dotacije niso tisto, kar bi zadovoljivo odstranjevalo zaostalost, temveč je dostikrat delovalo ravno obratno, v smeri vedno večje gospodarske pasivnosti in odvisnosti. Potrebno je ustvariti pogoje, v katerih bodo industrijski centri imeli močnejši in neposrednejši materialni in idejni vpliv na zaostalo podeželje.

Praksa kaže, da cela vrsta občin v okraju nima tako razvitih proizvodnih sil, da bi lahko krili potrebe po vzdrževanju upravnega aparata, šolstva, cest in komunalnih naprav, ki bi tudi z ozirom na

PO REFERATU TOVARISA MILANA KRISTANA IN NA PODLAGI IZCRPNE RAZPRAVE, SO ODBORNIKI OLO RADOVLJICA SPREJELI NASLEDNJE SKLEPE:

1. Okrajni ljudski odbor Radovljica se je na pobudo nekaterih svojih odborov in ljudskih poslancev, izvoljenih na območju okraja, danes dne 28. septembra 1954, sestaj na posebno skupno sejo odborov obeh zborov zaradi razpravljanja in proučitve gospodarskih in družbeno političnih razmer v okraju s posebnim ozirom na možnost in pogoje za formiranje komun kot nadaljnje stopnje v razvoju družbenega samoupravljanja v okraju. V tej analizi je Okrajni ljudski odbor ugotovil:

a) da so v radovljiškem okraju dozoreli ekonomski pogoji za nadaljnjo izpolnitev delavskega in družbenega samoupravljanja v gospodarstvu in v vseh oblikah družbene dejavnosti;

b) da družbeni in politični razvoj v okraju zahteva, da se spremeni tudi vsebinski obseg in organizacijske oblike ljudske oblasti;

c) da sta politična zavest delavskega razreda in delovnih množic ter predanost socializmu, v okraju dosegla dovolj visoko stopnjo, da se lahko pristopi k navedeni spremembi.

2. Glede na te ugotovitve smatra Okrajni ljudski odbor, da sedanja upravna razdelitev okraja Radovljica ne odgovarja več novi vsebini ljudskega samoupravljanja in da se radovljiški okraj močno povezuje s sosednjim kranjskim okrajem.

3. Z zvezi z navedenimi ugotovitvami je Okrajni ljudski odbor mnenja, da je treba takoj ukreniti in pripraviti vse potrebno za formiranje komun v radovljiškem okraju in za združitve obeh gorenjskih okrajev v novo okrajno skupnost.

Za izvršitev teh priprav so izvolili poseben petnajstčlanski pripravljalni odbor, ki ga sestavljajo odborniki Okrajnega ljudskega odbora!

Naloge pripravljalnega odbora so:

a) da na osnovi ekonomske družbene analize okraja in posameznih občin pripravi konkretne predloge za formiranje komun v okraju in za združitve radovljiškega s kranjskim okrajem, vse s podrobno dokumentacijo;

b) da v sodelovanju s političnimi organizacijami organizira in vodi razpravo o formiranju komun na zborih volivcev;

c) da na podlagi takšnih predpisov izdela predloge potrebnih organizacijsko-pravnih ukrepov, kot so predlogi statutov okraja in občin, poslovnikov in poslovnih pravil, opis in sistematizacija delovnih mest občin in okraja; da pripravi predloge za razporeditev kadrov;

č) da pripravi predloge za organizacijo in poslovanje ljudskih odborov novih občin in okraja do rednih volitev;

d) da prouči in pripravi predloge glede ostalih organizacijsko-tehničnih vprašanj (kot so razporeditev imovine, arhiva, vprašanje organizacije zbornic in drugih skupnih zavodov in podobno);

e) da pripravi predloge glede nadaljnje veljavnosti obstoječih pravnih predpisov občinskih ljudskih odborov, ljudskih odborov mestnih občin in okrajnega ljudskega odbora;

f) da na podlagi vsega tega pripravi predloge, ki jih je treba poslati Izvršnemu svetu in Ljudski skupščini LRS glede spremembe obstoječih pravnih predpisov, kot so zakon o upravnih razdelitvi in drugi predpisi.

Pripravljalni odbor bo podal poročilo o svojih predlogih Okrajnemu ljudskemu odboru, najpozneje do 20. oktobra 1954.

a) Pripravljalni odbor deluje v povezavi z Okrajnim ljudskim odborom Kranj oziroma z organom, ki ga bo ta določil;

b) pripravljalni odbor lahko za proučevanje in pripravo posameznih problemov imenuje posebne komisije ter odbore;

c) Pripravljalni odbor izbere izmed sebe predsednika. Predsednik Okrajnega ljudskega odbora določa pripravljalnemu odboru administrativnega tajnika in tajnike posebnim komisijam oziroma odborom pripravljalnega odbora.

4. Okrajni ljudski odbor obvesti o tem svojem sklepu Izvršni svet LRS in mu predlaga, da sprejme pobudo in sklep o formiranju komun v radovljiškem okraju in o združitvi okraja Kranj in Radovljica v eno okrajno skupnost, da sprejme ukrepe iz svoje pristojnosti, ki so potrebni za formiranje komun in stavi ustrezne predloge Ljudski skupščini LRS tako, da bi bila nova ureditev uzakonjena še do sprejetja družbenega plana LRS za leto 1955.

Detail iz Radovljice

Razredni značaj komun

Tudi ne gre, kakor so hoteli nekateri prikazovati v dosedanjih diskusiji, za demokracijo za vse, za to, da se bodo lahko v takšnih osnovnih upravno-teritorialnih enotah lažje uveljavljale vse mogoče, pa tudi socialistične tuje tendence. Nosilci takšnih teorij so bili predvsem ljudje, tudi nekateri aktivisti, ki so vprašanje komun poenostavljali, ker so jo izdvajali iz skupnosti jugoslovanskih narodov ter jo tolmačili kot samo v sebe zaprto, majhno državico, v kateri se bodo lahko uveljavljale partikularistične tendence. To komunjo so smatrali za osnovo borbe proti centralizaciji, pri tem pa so seveda zametali birokratski centralizem z demokratskim centralizmom, ki je podlaga enotnosti jugoslovanskih narodov.

Poenostavljanje tolmačenja komun je vodilo do demagoških izkrivljanj demokracije znotraj komun in izkrivljanj družbenih odnosov nasploh.
Kakor je bilo bistvo Pariške komun v tem, da je bila to vlada delavskega razreda, da je bila rezultat boja proizvajalskega proti prisvajalskemu razredu... (Marks — Drž. vojna v Franciji, Zbrana dela stran 685), je tudi naša komun rezultat dosedanjih revolucionarnih pridobitev in njegovega logičnega nadaljevanja. Jasno nam mora biti, da lahko družbo gradimo na načelih komunalne ureditve le, če bo osnovna komunalna skupnost socialistična gospodarska celota, organizirana po načelih samoupravljanja delovnega ljudstva. (Dr. Leon Gerškovič: Teritorialno formiranje komunalnih skupnosti — Ljudska Pravica št. 230 od 26. 9. 1954.)

To pomeni, da mora komun ojačati dosedanje stanje zavesti v današnjih organih oblasti in organih upravljanja, to pomeni, da mora biti v bodočih komunah močnejši vpliv socialistično naprednejših industrijskih in gospodarsko razvitejših centrov na zaostalo podeželje, kakor je bilo to ob sedanji teritorialno-upravni razdelitvi. Bodoča komun mora odločneje odstranjevati razne negativne in v bistvu antisocialistične tendence, špekulacije in navijanje cen, izvirajoče iz nerazumevanja posameznih družbenih ali delavskih organov upravljanja. V komunah se morajo (in to se bo zaradi močnejše udeležbe socialno, idejno močnih ljudi v organih upravljanja tudi zgodilo) izrinuti špekulantske tendence drobnega proizvajalca z močnejšim povezovanjem istega v

sistem celotnega socialističnega gospodarstva komun. Z neposrednejšim vplivom, bo lahko komun, ne da bi se operativno vmešavala v notranje odnose podjetij in ne da bi kršila načela samoupravljanja in pravice združevanja organizacij in ustanov, lahko vplivala z ekonomskimi instrumenti na spekulantske, antisocialistične, malome-

ščanske in drobno lastniške tendence, ki se pojavljajo predvsem v majhni socialistični industriji in obrti.
Torej gre za krepitev vpliva delavskega razreda na družbeno življenje, za zaostritev razredne borbe, za uporen in neprestan napredek, ki mora končno zloiniti odpor filistrov in malomeščanov.

Ustanavljanje komun - kvalitetni skok

Nadaljnje napačno tolmačenje vloge komun je bilo razvidno iz razprav, ko so nekateri mislili, da gre v resnici le za razširitev tistih pravic, ki so jih do sedaj že imela mesta s samostojnimi pravicami, tudi na vse ostale občine, oziroma, da se te pravice razširijo tudi na tisti teritorij, ki ga bodo po reorganizaciji te občine dobile.
Že samo to dejstvo, da smo imeli šaka tolmačenja, jasno kaže, da bo potrebno izdelati za vsako posamezno komuno nje lastno gospodarsko družbeno koncepcijo. Brez takšne koncepcije, ki zahteva razumevanje komun kot gospodarsko teritorialne celote, kjer je potrebno upoštevati vse gospodarstvo in ga v celoti razvijati na vseh njegovih področjih, ne morejo obstojati pravilni socialistični odnosi. Takšno razumevanje komun ne bi doprineslo k večjemu in globljemu povezovanju delovnih ljudi mest z ljudmi na vasi, ne bi doprineslo k večjemu vključevanju prebivalstva v upravljanje. Tisti tovariši, ki trde, da gre samo za razširitev pravic mest s posebnimi pravicami, omejujejo vlogo komun na tisto vlogo, ki so jo do danes imela mesta s samostojnimi pravicami. Ne vidijo nove vsebine, ne vidijo skratka dejstva, da se s tem razširja vpliv delavskega razreda in socialistična zavest industrijskih centrov na vas, ne vidijo, da je to odločujoč korak, s katerim se bodo likvidirala nasprotja med mestom in vasjo. V razumevanju in koncepciji teh tovarišev je skrit birokratski odnos mesta do podeželja, do življenjskih vprašanj vasi in drobne proizvodnje, do onih sil, ki so danes že zadušene pod močnim vplivom drobne blagovne proizvodnje in splošne zaostalosti. Skratka, v takšnem razumevanju je skrit skrbniški odnos bogatinov do revščine in zaostalosti in takšen odnos tudi ne bi pri-

vedel do sprostitev ogromnih ustvarjalnih sil na vasi in do dviga zaostalega podeželja. Zaradi tega se že danes kaže jasna potreba po izdelavi enotnih gospodarskih koncepcij posameznih komun.
V naši razlagi pa moramo odgovoriti še na sledeče vprašanje: Ali so pri nas pogoji, kakor ugotavlja pismo skupine odborov, dozoreli in kakšna naj bi bila in kakšna se nam kaže politična ter gospodarska koncepcija naših komun?

Julijske Alpe — Martuljkova skupina

Komuna bo sprostila nove sile in novo pobudo delovnih množic pri ustvarjanju materialnih in kulturnih dobrin

(Nadaljevanje z 2. str.)

Proces pri nas zaključen, ker smo z dosedanjimi ukrepi in zemljiškim maksimumom že zagotovili okvir, v katerem se ne more več razrašči kapitalizem na vasi. Občutek imam, da ob takih glasovih tiči najbrž nekaj drugega, po mojem mnenju zlobnega in sovražnega. Gre tu za glasove vaše reakcije, ki se boji vpliva delavskega razreda, ki se boji družbene kontrole, širših oblik socialistične demokracije in ki skuša dobiti sobjektivne s takimi slepili. Tudi tu ne bo potrebno preveč pojasnjevanja poštenemu in pridnemu delovnemu kmetu, ki dobro ve, da ga je delavski razred edini osvobodil kapitalisti-

nega izkoriščanja in poganjanja na boben, da mu je prav ta oblast, kakršna je vzklikala iz naše revolucije, zboljšala standard, da mu delavski razred ustvarja sredstva in hkrati pogoje, da se razvije v modernega proizvajalca. Zato menim, da bo prav preko takih glasov zelo lahko odkrivati tistih nekaj bednih poskusov zaviranja socialističnega razvoja, ki se kljub že tolikim izkušnjam skušajo še vedno oprijemati za bilke že pokošene trave.

In končno še o tako imenovane prehitene in geslu, da bo pri ustvarjanju komun Gorenjska »poskusni zajec«. Vsem, ki tako mislijo, menim, da je zadosti odgovorjeno z navedenimi dokazi. Če mi zdaj prvi

poganjamo sile socializma naprej, če smo sposobni dosežene objektivne pogoje pravilno oceniti, delamo to pač zato, ker se tako kot doslej v revoluciji držimo načela takojšnje akcije povsod, kjer so konkretno dani pogoji dopuščali možnost novih in hitrejših zmag. In če bomo bistvo komun pravilno dojel, se nam ne more zgoditi nič drugega kot sprostitve novih sil, nove iniciative in povečanje mobilizacije ljudi v ustvarjanju človeških dobrin. To pa pomeni ustvarjati večji dohodek, ki bo koristil predvsem nam, hkrati pa bo ta »poskus« tudi prispevek k krepitevi socialističnih in gmočnih sil v ostalih predelih Jugoslavije.

sko premoženje, ki je v splošni rabi, razen v nekaterih primerih (n. pr. reke, ceste višjega reda, lovišča, ribiški okolišji), dalje verjetno upravljanje gozgod SLP itd. To je nekaj najbistvenejših vprašanj s področja gospodarstva, ki karakterizirajo bodoči položaj in pristojnost nove osnove družbene enote. Seveda vseh teh poslov ne bo mogoče prenašati mehanično in v celoti na vse komune; večja ali manjša sposobnost komun, glede prevzema čimvečjega obsega teh poslov bo morala biti osnoven kriterij pri njih prevzemanju.

Urejanje pretežnega dela gospodarskih zadev bo terjalo samostojnejše razpolaganje in ustvarjanje potrebnih gmočnih sredstev. V primeru nezadostno razvitih komun se bo pa morala odraziti funkcija okrajev v obliki pomoči predvsem za razvijanje njihovega gospodarstva.

S tem v zvezi se je pojavilo v razpravi tudi vprašanje obdavčenja komun. Teza, ki je sedaj že ovržena, je bila namreč v tem, da bi bili višji organi udeleženi samo pri skupnih dohodkih komun, ne glede od kod izvirajo. Tako obdavčenje bi lahko dovedlo do tega, da bi

posameznih inšpekcij bo seveda odvisno predvsem od potreb posameznih komun, v veliki meri pa od razpoložljivega ustreznega kadra. Formiranje finančnih inšpekcij v komunah naj bi bilo za sedaj izjema, ker bo to predvsem nujno moral zagotavljati okraj v solidni in strokovno izredno usposobljeni finančni inšpekciji, tako da ji bo možno povsem zaupati in bo hkrati uporabna za višje organe.

Ekonomsko planska koordinacija

2. Vsebinsko funkcijo bodočega okraja smo v glavnem že nakazali. V kratkih izvlečkih združeno, naj bi bodoči okraj obdržal funkcijo ekonomsko-planske koordinacije, razpolagal bi s fondi za pomoč nerazvitim komunam, s fondi za prosveto in zdravstvo, v kolikor bo te pristojnosti vezal na sebe. V celoti naj bi okraj reševal zadeve v upravnem postopku druge stopnje. Poleg tega se bo njegova funkcija v glavnem odrazila v močni nadzorni službi za čuvanje zakonitosti dela občinskih ljudskih odborov in njegovih organov. Na področju

in slično. Nič ne bo narobe, če bodo take in podobne ustanove delale za področje več komun, njih uspešno in pravilno delo pa bo moral zagotavljati okrajni ljudski odbor. Tehnične, zlasti kadrovske težave se bodo pokazale tudi na primeru katastrskih uradov, na katere so vsak dan bolj vezani davčni organi, problem pa je tudi povezava katastra z zemljiško knjigo, ki se vodi samo pri okrajnih sodiščih. Vse to so primeri, ki jim bomo morali dati hitro ustrezne odgovore glede načina dela in jih predhodno še temeljito preštudirati.

Navedel sem nekaj bistvenih misli glede novih pristojnosti. Seveda takšna razmejitev poslov med organi komun in okraja ni dokončna in bo morala pretrpeti še najširšo kritično obravnavo, da bi bili statuti čim solidneje izdelani in da bi novi organi komun in okraja lahko čimbolje delovali. Zato s tem ni rečeno, da stvari morajo ostati v celoti tako, kot so nakazane.

Notranja organizacija

3. Notranja organizacija ljudskih odborov kot predstavniških organov komun in okraja naj bi ostala kot dosedaj. Rekli smo že, da bi ostali na okraju pri dvodomnem sistemu, v občinah pa pri enodomnem. Način dela ljudskih odborov naj bi le-ti predpisali s posebnimi poslovniki. Urediti bo treba tudi jasnejšo razmejitev medsebojnih pristojnosti ljudskega odbora, njegovih komisij in svetov, kar smo doslej silno pogrešali.

Za zagotovitev uspešne samouprave ožjih komunalnih skupnosti in kot oblika te samouprave se predvideva ustanovitev krajevnih odborov za posamezna krajevna območja. Njihovo območje in obseg pristojnosti bo določil občinski statut. Krajevni odbori ne bi imeli sicer nobenih oblastvenih funkcij, t. j. ne bi mogli izdajati splošnih predpisov ali upravnih odločb, pač pa bi bili v funkciji komunalne samouprave popolnoma samostojni. Krajevni odbori naj bi opravljali predvsem razne komunalne naprave (vaški vodovodi, napajalnice, urejevalni vaško razsvetljavo, parke in nasade, poljska in gozdna pota itd.), ki niso dane v posebno pristojnost določenim zavodom ali družbenim zavodom; krajevni odbori bi lahko veliko pomagali svojemu ljudskemu odboru pri izvajanju raznih zakonov in izvrševanju njegovih ali pa predpisov višjih organov, sklicevali bi lahko v soglasju s predsednikom občinskega ljudskega odbora zbere volivcev v zadevah ozkega krajevnega značaja itd., hkrati pa bi nadzorovali delo občinske administrativne izpostave. Na ta način bi se tudi izpopolnila vrzel, ki bo nastala z odpravo nekaterih dosedanjih občin. S tem pa tudi ne bo porušena enotna organizacija oblasti.

4. Organizacija administracije ljudskih odborov bi ostala v glavnem neizpremenjena. Dosedanji podatki kažejo, da se številno uslužbenega kadra z združitvijo obeh okrajev in formiranjem komun v celoti ne bi povišalo, morda še celo nekoliko zmanjšalo.

Novost v organizaciji administracije v komunah pa bi bile občinske izpostave, ki bi se sprva ustanovile vsaj na sedežih odpravljenih občin, po potrebi pa morda tudi za manjša področja. V izpostavi bi delal eden do dva uslužbenca, ki bi opravljala predvsem zadeve matične službe in prijavnost — odjavno službo, izdajala državljanom različna potrdila (živinski potni listi, potrdilo o premoženjskem stanju itd.), dajala državljanom nasvete, kam naj se v določenih zadevah obračajo, sprejemala vloge in posredovala na njihovo rešitev pri osrednji občinski administraciji.

Z ustanovitvijo krajevnih izpostav bodo državljanom prihranjene mnoge težave in pota, ki bi sicer nastopila z ukinitvijo nekaterih občin. Izpostava na tak način praktično skoraj ne bo opravljala manj poslov administrativnega značaja, kot jih opravljajo sedanje občine.

Nekaj praktičnih zamisli za bodoče delo

V uvodu sem že omenil delo s statuti, ki je zlasti v zadnjem času močno napredovalo in je upati, da skoraj dobimo v roke primerke za konkretno razpravo in izdelavo nam ustreza- ločih statotov. Zaradi silne za- dletenosti, kakršno bi lahko povzročili glede na postopno pristopanje h komunam v republiki, zlasti pa v zvezni zakonodaji, je najumestneje urediti statu- te tako, da bi v načelu sedanje zvezne in republiške zakonoda- je v ničemer ne rušili. Če po obstoječih zakonih o ljudskih odborih je namreč možno pre- našati določene zadeve na raz- vitejše občine, česar bi se v bodočem statutu poslužili kot izhodiščne točke. Tak statut o- kraja bi potrdila republiška ljudska skupščina in mu s tem dala zakonsko osnovo. S tem je

ostal dvodomni sistem, to je okrajni zbor in zbor proizvajal- cev, v komunah bi pa ostal — vsaj pri nas — enodomni sistem. Vprašanje zbora proizvajalcev v mestnih občinah oziroma v bodočih komunah je, kakor sami veste, pretrpelo že dokaj dis- kusij zlasti v časopisih, vendar je stvar zdaj precej razčiščena. Zbor proizvajalcev ima že zdaj bolj ekonomsko kot razredno funkcijo. Krepitev ekonomske funkcije bo prišla v bodočem si- stemu še bolj do izraza prav v uravnavanju odnosov med raz- vitejšimi in manj razvitimi ko- munami in pa v zaščiti delov- nih kolektivov pred morebitno samovoljo komun. Poleg tega pa sama vsebina komun predpo- stavlja postopno odpravo raz- likovanja proizvajalcev od ne- proizvajalcev, to je njihovo

čini primerov lahko zagotovljen vpliv delavskega in najnapred- nejšega elementa v enotnem ljudskem odboru komun in drugih njenih organov. Iz naved- denih razlogov se je v doseda- nji diskusiji izkristaliziralo sta- lišče, da ostanemo pri spre- membah v zakonih o ljudskih odborih. S tem seveda ni reče- no, da ne bi dopuščali možnosti kasnejših sprememb, če bi jih družbeni razvoji zahtevali. Toda to bomo laže kot danes pravil- neje ocenili tedaj, ko bo proces formiranja komun zaklju- čen po vsej državi. Postavljeno vprašanje volitev v ljudske o- bore bodočih komun in novih okrajev naj bi se zato reševalo v prehodni dobi, morda najlaže z indirektnimi volitvami, to je z izvolitvijo novih odborov iz vrst dosedanjih odbornikov. Ka- že, da bo to verjetno najpri- mernejša rešitev, ker bi sicer celotno število odbornikov zdru- ženih občin ali pa okrajev predstavljalo prevelike in ne- gibne forume.

Področja: združevanje občin bo zahtevalo določene spremem- be naše zakonodaje v upravno teritorialnem pogledu; na isti slučaj bomo naleteli tudi ob povečanju oziroma združevanju okrajev. Za področje Gorenjske je glede na slične gospo- darske in socialne razmere, u- godno zemljepisno, gospodarsko in prometno povezanost celot- ne Gorenjske lahko predvide- vati združitve obeh gorenjskih okrajev — Kranja in Padovljice — v enoten okraj. Sedež no- vega okraja bržkone ne bo de- lal težav, ker Kranj predstavlja vsestransko naraven center pod- ročja Gorenjske. Take upravno-teritorialne spremembe bo se- veda morala uzakoniti republi- ška skupščina.

bili posamezni državljani v raz- ličnih komunah različno obdav- čeni glede na ostvarjeni višek dela. Osvojeno je že načelo, da je izvor za obdavčenje v našem družbenem sistemu edinoile v obdavčenju individualnega vi- ška dela oziroma njegove vred- nosti. Komunam naj bi bila kot osnovna celica enotnega dru- žbenega sistema tudi osnovni či- nitelj, ki razpolaga s sredstvi; toda ta sredstva so istočasno tu- di sredstva okraja, republike in zveze, ki bodo z vsakokratno od- nesenimi proporcijami udeleženi na njih za pokrivanje svojih funk- cij, s preostankom pa razpola- gajo komun in podjetja v med- sebojno reguliranih odnosih. Razumljivo je, da bomo morali zagotoviti podjetjem pravico pritožbe, če bi jim komun po- berala preveč preostalih sred- stev. V takih primerih naj bi pritožbe reševal okrajni zbor proizvajalcev.

Na področju prosvete in kul- ture naj bi bil po dosedanjih razpravah občinski ljudski od- bor pristojen za ustanavljanje, vzdrževanje in urejanje per- sonalnih zadev za vse osnovne šole in osemletke, nižje gimnazije, dalje za vzgojne domove in otroške vrtnice ter vse kulturne ustanove, ki delujejo pretežno za področje komun.

Občinski ljudski odbor naj bi bil na področju zdravstva v glavnem odgovoren za vsa ku- rativno službo (ustanavljanje, nadziranje in personalne zade- ve zdravstvenih domov), dalje bi izvajal ukrepe s področja a- sanizacije naselij in krajevne hi- gienske službe, prevzel bi odgo- vornost za zdravstveno zaščito matere in otroka. Na področju socialne zaščite naj bi vodil vse zadeve socialnih podpor, pre- skrbe in zdravljenja onemoglih, dalje zadeve skrbništva in var- stvo matere in otroka.

Občinski ljudski odbori naj bi imeli tudi svoje inšpekcije. Težišče njih ustanavljanja in dela naj bi bilo predvsem v ti- stih inšpekcijah, ki so v intere- su komun, n. pr.: tržna in- špekcija, inšpekcija dela, vete- rinarska inšpekcija, gradbena inšpekcija itd. Ustanavljanje

prosvete naj bi okraj zadržal v glavnem dosedanje pristojnosti za ustanavljanje in ureja- nje vseh personalnih zadev za višje gimnazije in strokovne šole, dajal soglasja k ustanavlja- nju nižjih gimnazij ter slično. Na področju zdravstva bi okraj- ni ljudski odbor morda zadržal v glavnem le organizacijo in izvajanje preventivne zdrav- stvene službe, sanitarne inšpek- cije, higienske službe, dalje in- validske zadeve, zadeve social- nega zavarovanja in posredo- valnice za delo.

Najmanj obdelani so trenutno še posli s področja notranje uprave. Zaenkrat tu niso mislje- ne velike spremembe. Težišče dela bo vsekakor ostalo na o- kraju, ki bo moral predvsem zagotavljati urejanje vseh za- dev s področja državne varno- sti, kriminalistične službe Ljud- ske milice, cestno-prometne službe, službe izvrševanja kaz- ni, zadeve s potnimi dovoljenji, itd. Za nekatere službe bi pa bilo že zdaj umestno, da se prenesejo na občinske ljudske odbore, kot n. pr. reševanje za- dev s področja državljskih stanj in matično službo, zadeve javnega reda in miru v ožjem smislu, registracijo in pregled vprežnih vozil, evidenco kazno- vanja in izdajanja ustreznih pot- trdil, zlasti pa skrb za organi- zacijo protiletalske zaščite in gasilske službe. V vsakem pri- meru bo pa nujno zagotoviti zaščito in izvrševanje odlokov občinskih ljudskih odborov po Ljudski milici in jim bo zato treba dati nekaj pristojnosti v odnosu do Ljudske milice.

Pred očmi je treba imeti tudi dejstvo, da zlasti sedaj v za- četku ne bo kazalo in tudi ne bo tehnično izvedljivo, prenašati vseh različnih mehanizmov in jih organizirati za nove teri- torije. Tako ne bi kazalo v ni- čemer spreminjati organizacije okrajnih sodišč; dalje vsaj za- enkrat ne na slepo postavljati novih objektov zdravstvenih do- mov za samostojno upravljanje vse kurativne službe; ne bi niti kazalo še bolj decentralizirati zavodov za socialno zavarovanje

Lesce na Gorenjskem

podana možnost, da republiška in zvezna zakonodaja pri izda- nju svojih pravnih predpisov obdržita za področje republike oziroma vse Jugoslavije še ved- no okraj kot temeljno družbeno enoto. Tako bo na področju vse države zagotovljen enoten prav- ni sistem in hkrati omogočeno postopno prilagajanje in uza- konjevanje novih odnosov med okrajem in komunjo, ustrežajoč še vsakokratnim objektivnim dozorlim pogojem posameznih okrajev. Sele, ko bi bil proces ustanavljanja komun zak- ljučen v celotni državi, bi pri- šli na potrebne spremembe zveznih in republiških pravnih instrumentov. Na ta način se torej odnosi starih in novih o- krajev do republiških in zvez- nih organov ne bodo v ničemer spreminjali; izjeme bodo tiste zadeve, ki jih bodo republiški organi s potrditvijo statuta okraja še sami prenesli iz svo- je pristojnosti na okraj. Obstoj- leče pravne norme bodo torej ostale zagotovljene in kar je še važnejše, v odnosu poedinega državljanca do skupnosti in obrat- no se bomo tako izognili vsa- kršnim razlikam.

Tudi obstoječ sistem in prin- cip volitev v tej prehodni dobi ne bi kazalo kakorkoli rušiti. Razpis splošnih volitev v lokal- ne organe oblasti je razumljivo mogoč samo za teritorij naj- manj cele republike. Pa tudi si- cer bi bilo odveč postavljati zdaj na dnevni red nove volit- ve, ker sedanji sistem oblasti v okraju in občini v bistvu ustreza in ga ne bo potrebno menjati. V okraju bi še naprej

svobodno združenje v komun, kjer prav zato ni potrebno predstavništva komun deliti na dvoje. Pa tudi po samem social- nem sestavu prebivalstva bo- dočih komun bo v pretežni ve-

Pristojnost bodočih komun

Vsekakor je potrebno sprego- voriti še nekaj o pristojnosti bodočih komun in novega okra- ja, o notranji organizaciji njih- ovih ljudskih odborov in apa- rata. Vse te stvari bodo seveda kot bistveno vprašanje morali rešiti posamezni statuti:

Funkcija komun

1. Po vsem, kar smo doslej povedali, naj bo v funkciji ko- mune izražena njena socialno-ekonomska vsebina in naj bo zato komunam praviloma nosilec vseh pravic in obveznosti skup- nosti do posameznika in do go- spodarskih organizacij. To po- meni, da bi v načelu vse tiste gospodarske funkcije, ki jih je v odnosu do podjetij in držav- ljanov opravljal doslej okraj, pripadale komunam. Okraj naj bi v svojem statutu izrecno nave- del izjeme, v katerih si zadrž- sam še določene posle, v glav- nem tiste, ki presegajo stvarne možnosti in območje komun. V praksi bi to na primer po- menilo, da bi v bodoče odred- je komun z družbenimi plani ne- posredno ekonomske instrumen- te za posamezna podjetja, se-

Pojlane nad Skofjo Loko

Komunalna skupnost mora predstavljati socialistično gospodarsko celoto

(Nadaljevanje s 4. str.)

di zaostalosti in pomanjkanja prisotnosti subjektivnega, progresivnega faktorja pa so ta sredstva dostikrat predmet spekulantskih tendenc.

Da se okrepi vpliv delavskega razreda, da se zada odločujoč udarec staremu gledanju na oblast na delitev sredstev itd. ki jo podpirajo zaostali, drobno lastniški elementi, je potrebno storiti korak dalje. Treba je formirati komune, katerim je materialna osnova socialno gospodarska celota.

Ce govorimo o komuni in si pri tem predstavljamo resnično in popolno ljudsko samoupravo, potem moramo od današnje komune zahtevati še hitrejše procesa povezovanja kolektiva z družbo iz mest in okolice. Takšno povezovanje bo hitro zadajalo krepke udarce vsemu nazadnjaškemu gledanju poročemu se iz katerihkoli vzrokov.

Okrajni forumi so bili do se-

Kropa

daj večkrat odmaknjeni od živne neposredne problematike. Skratka teritorij, iz katerega so bili ti organi izbrani in za kar so odločali, se ni vezal z interesnimi področji, ker se v teh organih niso odkrivala vsa nasprotja, ki so nastopala med proizvajalcem in potrošnikom — koristnikom. Nasprotja, ki so se kazala v območju današnjih organizacijskih form, so bila čisto splošna in zaradi tega obravnavanja — akademska.

Današnje okrajne skupnosti so predstavljale brez dvoma važen činitelj socialističnega vpliva na pravilno funkcioniranje in gospodarjenje podjetij ter delavskega upravljanja. Toda okraj se zaradi širokega teritorija in množice nalog ter prepočasnega strnjevanja kolektivov z družbo ni pokazal kot dovolj močan činitelj nadzorstva nad gospodarjenjem s proizvajalnimi sredstvi. Okraj ni bil sposoben organizirati vseh svojih organov, predvsem zborov volivcev (ki so bili pri ObLO), da bi odločujoče, s svojim družbenim in političnim vplivom, z nasveti, pomočjo, predlogi in sugestijami pomagali organom delavskega in družbenega upravljanja. V podeželskih občinah so nekateri elementi uspevali zaradi tega, ker je tam nasplošno pomanjkanje progresivnega faktorja, po drugi strani pa zaradi tega, ker se tu niso srečavala nasprotja, ki nastajajo med proizvajalcem in potrošnikom in ki bi dnevno zahtevala medsebojnega razčiščenja. V okra-

ju pa se ta nasprotja niso reševala, ker so bili organi upravljanja odmaknjeni od neposredne, življenjske problematike. Upravna razdelitev teritorija današnje okraja na občine, brez dvoma ne zadovoljuje vseh onih potreb, in onih objektivnih pogojev, v katerih bi se lahko hitro razvijali socialistični družbeni odnosi. Mesti Jesenice in Bled sta izločeni iz okraja in proizvajalci mesta Jesenic šele posredno, preko današnje okrajne skupnosti vplivajo na razvoj poedinih občin. Kot teritorialni in najmočnejši družbeni in gospodarski center se Jesenice izločujejo iz ostalih predelov in se zaradi tega odkrepijo svojem naravnemu vplivu, ki bi ga morale imeti na svoje gravitacijsko območje. Okrajna skupnost, katere se je smatrala za komuno, je danes sicer pomembno vplivala na razvoj in življenje občin, nastaja pa vprašanje, v koliko je opravičljivo, da bi reševala ta skupnost množico vprašanj, ki so in ki morajo biti izključno vprašanja manjših skupnosti. Posebno v šolstvu in prosveti, zdravstvu in socialnem skrbstvu smatram, da so območja, ki spadajo v delokrog tistih, ki jih neposredno koristijo, in ki so na pravilnem funkcioniranju teh najbolj zainteresirani.

Gospodarske organizacije, kakor tudi drobni individualni proizvajalci so v ekonomskem smislu stopali v odnos do družbe mimo svojih upravnih organov (občin), direktno do vseh višjih organov upravljanja. Okraj kot komunalna skupnost pa je vsek delo — delila med okraj in posamezne občine v obliki dotacij. Na ta način so občinske skupnosti, kjer ni bilo neposrednega vpliva proizvajalcev na občinski družbeni organ, izgubljale občutek za ekonomske odnose in ostale še vedno do višjih skupnosti s stari razumevanjem oblasti in viška dela.

Mi smo že na prvi seji OLO — 14. decembra 1952 ugotavljali, da so družbeno-ekonomski odnosi v toliko razvitejši, v kolikor so razvitejša proizvajalna sredstva, da v uveljavljanju socialističnih družbenih odnosov zaostajajo predvsem gospodarsko nerazvite občine in tiste, kjer prevladuje drobno lastniški element. Ko smo tedaj ugotavljali volilne rezultate in te jemali kot merilo socialistične zavesti, smo ugotovili, da so volilni rezultati najslabši tam, kjer se zaradi objektivne gospodarske nerazvitosti ekonomski odnosi niso mogli razviti in zaradi absolutne zaostalosti tudi ne uveljavljati.

Z zakonom o upravno-teritorialni razdelitvi v letu 1952 smo združili nekatere občine in že takrat ugotavljali, da bo v bodočem razvoju pri teh občinah prišlo do ekonomskih težav, ki bodo same po sebi cokla družbenih odnosov. Kljub temu, da smo takrat izhajali iz načela, da samouprava zahteva gospodarsko močne — samostojnega življenja sposobne občine, ki morajo predstavljati enotno in po možnosti zaključeno gospodarsko območje, bi bilo možno, pa niti ne nujno in potrebno, zanikati zgodovinsko načelo. Že takrat se je n. pr. ugotavljalo za občino Boh. Srednja vas, ki je združila tedanja KLO Srednja vas in KLO Stara Fužina, da je sicer na ta način dobila boljše objektivne možnosti delne samouprave, da pa je ta samouprava

problematična, ker niso izkoriščene vse proizvodjalne možnosti.

Tudi za občino Podnart, ki je združila tedanja KLO Podnart in Ljubno, smo ugotavljali bodoče težave zaradi nerazvite industrije, ki je ustvarila v letu 1952 komaj 26.519.000 din bruto dohodkov, zemljiških obdelovalnih površin pa je imela nova občina za 200 ha pod povprečjem ostalih občin.

Posebno stališče smo zavzeli tudi do vprašanja nove občine Gorje, ki se je združila iz dotadanjih treh občin v enotno ob-

čino s slabo razvitim gospodarstvom, toda z enotnim bazenom. Občina ni imela pogojev za svoj obstoj, vendar se je moralo upoštevati razpoloženje ljudi in povojni razvoj.

Ce upoštevamo dejstvo, da se pri reorganizaciji občin in sami upravno-teritorialni razdelitvi ni upoštevalo, (ker se ni moglo upoštevati, ker objektivni pogoji in zavesti še niso povsem dozoreli) vseh do tedaj in do danes nastalih družbenih odnosov, potem je razumljivo, da obstoječa teritorialno upravna razdelitev ne predstavlja tiste idealne razdelitve, ki bi zagotavlja-

la razvoj komunalne samouprave.

Da bi proces socialističnega izgrajevanja lahko napredoval, se moramo ob danih materialnih in idejnih pogojih pogumno lotiti ustanavljanja komun. V zvezi s tem pa se postavlja še eno vprašanje. Odnos komune do širše skupnosti.

Trdili smo, da je komuna osnovna družbena celica, ki pa ne živi le samo za sebe. Četudi se pri njej neposredno ne odražajo vsa nasprotja gospodarskih in nacionalnih območij, vendarle le posredno vplivajo na osnove same komune.

daljnje rasti. Delavski razred ima brez dvoma premajhen vpliv, da bi v krajšem razdobju vključil tudi številne drobne proizvajalce (kljub temu da obstoja velika možnost z ozirom na ogromne komplekse zemlje splošnega ljudskega premoženja) v socialistično graditev in da bi hitro omejil vpliv zasebne lastniške miselnosti. Tudi s povezavo z Bledom v eno komuno, stanje ne bi izboljšalo, temveč kvečjemu poslabšalo, ker bi se vpliv progresivnih sil še zmanjšal.

V predlaganih upravno-teritorialnih razdelitvah, ki vsaka za sebe predstavlja dokaj zaključeno gospodarsko celoto z relativno-močnimi proizvodnimi, gospodarskimi in kulturnimi centri ter z močnim proletariatom, bi se lahko svobodneje in hitreje razvijale vse oblike družbenega upravljanja, hitreje bi se lahko odstranjevala nasprotja med mestom in vasjo, ter aktivneje pritegovalo individualne kmečke prebivalce k socialistični politiki, hitreje in uspešneje zadajali udarci izkoriščevalskim težnjam vaških veljakov in ostalim reakcionarnim vplivom.

Četudi predpostavljamo, da dohodki komun ne bodo narasčali zaradi reorganizacije, bo z ustanovitvijo komun dosežen takojšen učinek v poglavitni družbenega upravljanja na vseh življenjskih področjih. Zaradi tega se bodo sproščale ustvarjalne sile, kot posledica tega procesa bo rasla tudi materialna osnova komune. Ker pomeni formiranje komunalnih skupnosti edino možnost, da se nadaljuje proces socializacije, uvajanje vedno večje samouprave in predajanja vedno več poslov državne uprave na družbene organe, ker je možen proces odmiranja države samo v tem smislu, ker je možno samo na ta način okrepiti vpliv socialističnih elementov in ker smatramo, da so objektivni, materialni in idejni pogoji dozoreli, menim, da je potrebno pogumno korakati dalje in pripraviti vse potrebno za uresničenje komun.

Česa se še bojimo?

Ko govorimo o komunah in družbenem upravljanju, običajno naletimo na strah — kakor? Predvsem gre tu za strah, da se oblast odmika od ljudi, od življenja. Saj je v tem nekaj resnice, toda odmika se samo »oblast«, medtem ko se uprava ljudem približuje. Pri takšnih razmišljanjih čestokrat pozabljamo, da se ob samoupravi mora zmanjševati vloga oblasti in da bo z reorganizacijo zaživel samoprava v vrsti ustanov, ki so bile danes pod trdo knuto državne uprave. Zakaj bi morali trdno držati n. pr. koriščenje vsote proračuna za šole, če smo pa predhodno odobrili te kvote. Prepričani smo, da bi upravni organ moral pravilneje oceniti potrebe, kakor pa n. pr. tajnik občine, ki je danes v večini primerov držal izvajanje proračuna v svojih vajetih. Ali mislite, da bodo upravni organi pri ambulantah slabše gospodarili s premoženjem, ki jim je zaprano, kakor pa knjigovodja zdravstvenega centra? S tem, da bomo formirali komune, se bodo odpravile današnje občine in bodo morali državljanji opravljati svoje posle izven svojega sedeža. Zaradi olajšav se predvideva, da bi ostale na terenu administrativne izpostave komun. Nadaljnje vprašanje, kako bodo upravljali v posameznih naseljih, kako bodo urejali svoja komunalna vprašanja in podobno. Brez rešitve tega bi seveda bile komune le površna rešitev. Gre za samoupravo v celoti in v zvezi s tem se postavlja možnost nekih krajevnih svetov, ki bi imeli predvsem značaj organov ljudske samouprave, istočasno pa bi formalno predstavljali organe ljudske oblasti.

Ob zaključku svojega referata

je predsednik OLO Radovljica tov. Milan Kristan predlagal izvolitev 15 članske komisije, ki bo podrobno proučila material o komunah in pripravila ustrezne predloge za njihovo ustanovitev ter skupno s podobno komisijo kranjskega okraja pripravila vse potrebno za združitve obih okrajev.

Rakšni so teritorialni obrisi bodočih komun?

Ce izhajamo iz vsebine družbenih odnosov komun, potem moramo pri iskanju upravno-teritorialne razdelitve izhajati s stališča, da mora komunalna skupnost predstavljati socialistično gospodarsko celoto, kajti le v teh pogojih bo komuna uspešna.

Komuna mora biti nadalje gospodarsko dovolj razvita, da iz svojih lastnih sil, iz svojega lastnega viška dela vzdržuje svoje organe upravljanja in oblasti, da razvija in razširja proizvodnjo, da skrbi za obnavljanje in graditev novih komunalnih naprav, prometnih in zdravstvenih ustanov.

Komuna mora nadalje imeti svoje lastno gospodarsko in kulturno središče iz katerega izžareva napredna miselnost in vpliv delavskega razreda, ki zavira in onemogoča stara in nepravilna gledanja in mišljenja.

Ce smo tako postavili okvir komunalni upravno-teritorialni razdelitvi, potem moramo na teh osnovah odgovoriti na vprašanje — v koliko obstoječa upravno-teritorialna razdelitev ustreza tem zahtevam, ali z drugimi besedami, koliko imajo današnje občine in okraj pogoje za to, da sprejmejo vso pestrost družbenih odnosov komun.

Ce pogledamo število delovnih mest v posameznih panogah in posameznih občinah, nam to dovolj jasno pokaže, v kakšni meri današnje občine povezujejo gospodarstvo. Občina Kranjska gora ima od skupnih 225 delovnih mest 35 v trgovini, 160 v gostinstvu in 30 v obrti. Iz navedenega sledi, da je osnovna gospodarska panoga v občini gostinstvo in da so proizvodne panoge slabo razvite, da manjka Kranjski gori osnovna zahteva komunalne ureditve. Mojštrana s skupno 48 delovnimi mesti ne predstavlja potrebne socialistične moči, Zirovnica s svojimi 123 delovnimi mesti, od katerih je 110 zaposlenih v proizvodnji in razdelitvi električne energije, predstavlja primer, kjer se ne morejo spopasti niti interesi različnih proizvajalcev. Zaradi nerazvitosti svojega gospodarstva odpadejo kot centri komun še naslednji dosežani občinski ljudski odbori:

Črnivec z 42 delovnimi mesti, Podnart s 57, Gorje s 74, od katerih je 23 v trgovini. Ostanje torej še: Begunje s 316 delovnimi mesti, Radovljica s 1142 delovnimi mesti, Kropa s 398 mesti, Bled s 1585 delovnimi mesti in Boh. Bistrica s 540 delovnimi mesti in Jesenice 7690 delovnimi mesti.

Begunje, ki ležijo v severnem delu gornje savske planote, so močno navezane na delovno silo iz sosednjih občin, Radovljice in Črničevca, tako da iz tega vzroka, kakor tudi s stališča enotnosti gospodarstva in potrebe po močnejšem gospodarskem in kulturnem centru, ki ga predstavlja Radovljica, nima pogojev za samostojno komuno.

Analiza po posameznih občinah nam pokaže, da je socialni stav v celotnem okraju in posameznih občinah zelo ugoden, da so najmočnejši vplivi drobno lastniške proizvodnje predvsem v Črničevcu, kjer pride na 1 kmečkega proizvajalca komaj 1,3 industrijskega. Torej občini sledijo do okrajnega povprečja, ki znaša na 1 kmetijskega 4 industrijske proizvajalce, sledeče

občine: Boh. Srednja vas, Boh. Bistrica, Begunje, Podnart, Kranjska gora, Bled, Gorje, Radovljica, nad okrajnim povprečjem pa so Dovje, Zirovnica, Kropa in Jesenice.

Cetudi bi se ta silka delno izpremenila, če bi upoštevali, da posedujejo družine tistih delavcev, ki delajo v industrijskih centrih, žive pa na vasi, zemljo, in da so zaradi tega dovtetni za vplive drobne blagovne proizvodnje — je silka delavskega razreda le pravilna, razen v Boh. Bistrici, kjer ima delavski razred močnejši vpliv. Ce upoštevamo, da imata Zirovnica in Mojštrana slabo razvito gospodarstvo in relativno nizko število delavskih mest, vidimo, da sta naslednja važna delavska centra poleg Jesenic in Kroke tudi Radovljica in Bled. Na naslednjem mestu po soc. vplivu

so Gorje, ki pa nimajo razvitega gospodarstva, kar se vidi iz dejstva, da od skupnih zaposlenih prebivalcev 1659 zaposlujejo v občini sami le 74. Kot naslednji odbori, ki imajo relativno dovolj močan delavski razred in razvito gospodarstvo prideta v poštev Podnart in Begunje, ki sledita Bledu po relativni moči proletariata nad ostalim slojem, pa nimata razvitega gospodarstva in zaposlujeta na svojem področju relativno majhno število prebivalstva. Delavstvo si mora iskati zaposlitve v Kropi, Radovljici in na Jesenicah. Iz naslednjega sledi, da prihajajo v poštev za razmišljanje kot centri komune sledeči današnji občinski ali mestni ljudski odbori: Jesenice, Radovljica, Bled, Kropa in zaradi svojih posebnosti tudi Bohinjska Bistrica.

Jeseniška komuna

Jesenice bi morale zajeti celotno zgornjesavsko dolino in bi vključile v svoj sestav današnji občini Mojštrana in Kranjska gora, proti jugu in vzhodu pa bi se morala komuna razširiti na del današnjega občinskega odbora Zirovnica, odkoder prihaja na delo v Železarno preko 385 delavcev od skupno 721 v industrijski skupini zaposlenih in tam bivajočih, ter morda del Gorij in Podhoma, odkoder prihaja 420 delavcev na delo na Jesenice od skupno 727 v industrijski skupini. Medtem ko je iz ekonomskih in družbeno razrednih, kakor tudi iz geografsko političnih razlogov povsem razumljiva priključitev dela Zirovnice k Jesenicam, posebno še zaradi podrobnejšega razlikovanja delavstva in kmečkega sloja ne moremo tega trditi za Gorje.

Naselja na jugu Mežaklje so vezana z Jesenicami samo z železniško progo, diferenciacija

se še ni povsem izvedla in zato dobiva Podhom kot naselje šele v zadnjem času značaj mešanega delavsko-kmečkega naselja. V kulturnem pogledu predstavlja za prebivalce na jugu Mežaklje center Bled. Geografsko teži gornji del Gorij proti Blejski ravnini. Ljudje deloma zadovoljujejo svoje večje tržne potrebe na Jesenicah in deloma na Bledu. V gospodarstvu predstavlja Bled z okolico in gornjim delom Gorij zaključeno celoto, tako v gozdno lesnem, kakor tudi v turističnem smislu. V spodnjem delu Gorij, ki se spušča proti Blejski ravnini, dobivajo naselja Podhom in Zasip vedno bolj značaj delavskih naselij, kjer delavci Jesenic zaradi primerne in lepe okolice in bližine Bleda radi grade hišice. Tako ostaja odprto, po vsej verjetnosti pa tudi sporno, vprašanje razširjenja jeseniške komune proti jugu.

Radovljiška komuna

Druga komuna, ki je dobila že v predhodni razpravi jasno obelježe, je radovljiška komuna s sedežem v Radovljici. V družbeno političnem smislu predstavlja Radovljica center, ki je že od nekaj vezal ekonomske in družbene težnje naselij na zgornjesavski strani od vasi vzhodno od Zirovnice do Ljubnega, kjer se ustvarja naravno gravitacijska meja med Kranjem in Radovljico. Zaradi posebnih geografskih in gravitacijsko prometnih prilik je sporno vezanje Kroke v radovljiško komuno. Ti elementi govore proti, toda če upoštevamo ekonomsko navezanost Kroke na Radovljico in posebno zložnost proizvodnje, potem odpade ta pomislek. Radovljiška komuna bo odigrala pomembno vlogo pri odstranjevanju zaostalosti in drobno lastniških vplivov v vaseh na radovljiški ravnini, prav tako pa tudi krepila delavski vpliv v vaseh na desnem bregu Save in lipniški dolini.

Blejska komuna in njeni problemi

Naslednja komuna, ki naj bi se formirala, je blejska, ki ustvarja poleg Jesenic in Radovljice najvišji bruto produkt, izvirajoč deloma iz lesne indu-

strije, deloma iz turizma. V geografskem smislu predstavlja enoten bazen, ki pa v gospodarskem pogledu brez dvoma še ni razvil materialnih možnosti. S priključitvijo današnjih naselij v Gorjah bi se okrepil delavski element, ki bi predstavljal zdravo protiutež močnim malomeščanskim težnjam, ki se porajajo na Bledu zaradi turističnega gospodarstva.

Kaj pa Begunje?

Cetrti občinski odbor, ki po gospodarski moči sledi zgoraj naštetim, so Begunje, ki imajo relativno visok bruto produkt na prebivalca, toda visoko število industrijskega delavstva, smatram pa, da nima pogojev za vzpostavitev komune, ker se v družbenem in kompleksnem gospodarstvu povezujejo na enotnost gospodarstva radovljiške komune.

Bohinjski bazen

Naslednji gospodarski bazen predstavlja Bohinj, ki ima sicer slabo razvito gospodarstvo in slabo socialno strukturo, toda zahteva z ozirom na perspektivne in gospodarske možnosti posebno obravnavanje. Pa tudi v geografskem smislu predstavlja enoto, ki ima vse možnosti na-

Referat tov. Mirana Košmelja Zaključek

Tovariši ljudski odborniki! Mislim, da bo za začetek razprav v tem forumu in tudi na našem terenu s tem poročilom zadosti gradiva za plodno delo. Kar je vsaj za današnje razpravo potrebno, je predvsem presoja okrajnega ljudskega odbora o tem, če in v koliko ustreza podana ocena objektivnim rezultatom doseženega razvoja pri nas in če je začetna pot pravilna. Če smo danes to sposobni doseči, potem ne bo pretežka naloga z dobro zastavljenim delom in v razmerno kratkem času pripraviti vse potrebno, da krenemo med prvimi na pot osvajanja novih zmag, ki smo jih napisali kot

geslo na zastavo socializma. Ko dajem to poročilo vam v prebret, želim samo še to, da bi bila razprava zasnovana na skrbnih in tehtnih izvajanjih in da bi bili sklepi, kakršneoli bomo danes sprejemali, resnično rezultat pripravnosti vsakega posameznika in nas kot celote. V nobenem primeru ne gre tu za kakršnokoli vsiljevanje od zgoraj, niti ne za že vnaprej napravljen zaključek, ki bi jih morali sprejemati. Zato pa je naša ocena in odločitev tem važnejša, ker je od nje odvisna nadaljnja rast socialističnih sil v našem okraju oziroma na področju Gorenjske.